

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Rodinný život ve 21. století

Aneta Kvačková

Bakalářská práce

2018

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Aneta Kvačková**
Osobní číslo: **H14624**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Rodinný život ve 21. století**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Rodina si v české populaci dlouhodobě zachovává vysokou hodnotu, přestože se do popředí žebříčku životních cílů a hodnot dostávají peníze nebo zajímavá, užitečná či dobře placená práce.

Cílem bakalářské práce je zjistit, jak vypadá rodinný život v současné době. Pozornost bude věnována vztahům v rodině, volnočasovým aktivitám rodiny či dodržování rodinných zvyklostí.

Teoretická část se bude zabývat významem pojmu rodina, funkce rodiny, velikost a struktura rodiny, styly výchovy a postoje rodičů, emoční vztahy v rodině. Dále budou rozebrány pojmy volný čas a volnočasové aktivity, rodinné zvyky. V neposlední řadě bude věnována pozornost změnám rodinného života s důrazem na 20. a 21. století.

Praktická část bude provedena kvantitativním výzkumem na užití metody dotazování. Nástrojem bude dotazník vlastní konstrukce. Výzkumný vzorek budou představovat respondenti od 14 let do 25 let.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Jára, M., Co v dnešní době znamená rodina, Psychologie dnes, čís. 12, roč.13, prosinec 2007, Portál, ISSN 1212-9607.

Možný, I. Sociologie rodiny. Praha: SLON. 2002. 251 s. ISBN 80-86429-05-9.

Možný, I. Rodina a společnost. Praha: SLON. 2006. 312 s. ISBN: 978-80-86429-87-8.

Sobotková, I., Psychologie rodiny. Praha: PORTÁL, 2012. ISBN 978-80-262-0217-2.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Lucie Hájková**
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2017**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2016

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše. Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Dobkově dne 3. 4. 2018

Aneta Kvačková

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Lucii Hájkové, za její pomoc a odborné rady při konzultacích, které mi po celou dobu poskytovala. Dále děkuji Ing. Jaroslavu Myslivcovi Ph.D., za pomoc s praktickou částí. V neposlední řadě děkuji všem respondentům, bez kterých by se můj výzkum neobešel.

ANOTACE

Cílem bakalářské práce je zjistit, jak vypadá rodinný život v současné době. Pozornost je věnována vztahům v rodině, volnočasovým aktivitám rodiny či dodržování rodinných zvyklostí.

Teoretická část se zabývá významem pojmu rodina, funkce rodiny, velikost a struktura rodiny, styly výchovy a postoje rodičů, emoční vztahy v rodině. Jsou rozebrány nejen pojmy volný čas a volnočasové aktivity, ale také rodinné zvyky. V neposlední řadě je věnována pozornost změnám rodinného života s důrazem na 20. a 21. století.

Praktická část je provedena kvantitativním výzkumem na užití metody dotazování. Nástrojem je dotazník vlastní konstrukce. Respondenti ve věku od 14 let do 25 let představují výzkumný vzorek.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Rodina, volný čas, tradice a rituály, mladá generace

TITTLE

Family Life in the 21st Century

ANNOTATION

The goal of the bachelor thesis is to find out what family life looks like nowadays. The attention is paid to family relationships, free time activities of family and observance of family traditions. The theoretical part deals with the concept of family, function of family, size and structure of family, style of raising children, attitude of parents and emotional relationship in family. Next, I focus not only on the concept of free time and free time activities but also on family traditions. Last but not least, I discuss the changes of family life with emphasis on 20th and 21st centuries. The practical part is carried out by a quantitative research with use of a questioning method. The instrument is a questionnaire of the author's own construction. The respondents aged between 14 and 25 represent the research sample.

KEYWORDS:

Family, free time, traditions and rituals, young generation

Obsah

Úvod.....	1
1 Rodina.....	3
1.1 Funkce rodiny.....	3
Biologickoreprodukční funkce	3
Sociálně-ekonomická funkce.....	4
Ochranná funkce.....	4
Socializačně-výchovná funkce	4
Rekreace, relaxace a zábava	4
Emocionální funkce.....	4
1.2 Velikost a struktura rodiny.....	6
1.3 Styly výchovy.....	6
1.4 Emoční vztahy v rodině	8
2 Volný čas	10
2.1 Funkce volného času	10
2.2 Různé pohledy na volný čas.....	11
2.3 Volný čas a rodina.....	13
2.4 Volnočasové aktivity.....	14
2.5 Rodinné tradice a rituály	17
3 Změny rodiny ve 20. a 21. století	19
4 Popis metodologie práce.....	21
4.1 Cíl výzkumného šetření.....	21
4.2 Výzkumné problémy	21
4.3 Hypotézy	21
4.4 Metoda sběru dat a výběr respondentů.....	22
4.5 Realizace výzkumného šetření	22
4.6 Vyhodnocení výsledků šetření a interpretace dat.....	23
4.7 Statistické ověření hypotéz	38
4.8 Závěr výzkumu.....	43
Závěr	45
Seznam literatury	47
Přílohy.....	49

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá rodinou ve 21. století. Rodina je jistě důležitá a významná součást každého z nás, přestože se do popředí hodnot dostává vzdělání a následná kariéra. To ovšem nemusí mít vždy negativní dopad, jelikož mnozí si v první řadě chtějí vydělat nějaké peníze, aby mohli rodinu zabezpečit a až poté si ji založit. V současné době se setkáváme čím dál více s nesezdanými páry, kteří ovšem mohou i bez manželství plnit všechny potřebné funkce a tvořit tak plně fungující rodinu. Ovšem ne vždy jsou tyto funkce správně a dostatečně plněny a dochází proto k rozpadům rodiny, které mají velmi negativní vliv na budoucí život dítěte.

Téma rodiny jsem si vybrala hlavně z toho důvodu, že je pro mne velice důležitá a chtěla jsem zjistit názory a postoje současné mládeže na tuto problematiku. Zda s rodinou tráví volný čas, jelikož se domnívám, že společné chvíle s rodinou jsou velmi důležité pro každého jedince. Zajímalo mne také, jaké rodinné tradice a zvyklosti se v současných rodinách dodržují. Práce se skládá ze dvou hlavních částí, a to teoretické a praktické.

Teoretickou část tvoří tři kapitoly, ve kterých jsou obsaženy základní poznatky o daném tématu. V první kapitole se věnuji samotnému pojmu rodina, dále popisuji základní funkce rodiny, velikost a strukturu rodiny, základní styly výchovy, které porovnám od různých autorů, jelikož každý uvádí odlišné styly. V neposlední řadě se v této kapitole věnuji emočním vztahům v rodině. Druhá kapitola je zaměřena na volný čas, kde v úvodu definuji z různých zdrojů, co to vlastně pojem volný čas je. Dále uvádím základní funkce volného času, několik různých pohledů na tuto problematiku, jelikož se práce zabývá především rodinou, tak jako další uvádím podkapitolu volný čas a rodina. V neposlední řadě v této kapitole definuji volnočasové aktivity, které k tématu také patří. Další podkapitola se zabývá rodinnými tradicemi a rituály. Jako poslední kapitolu jsem uvedla zásadní změny, kterými rodina prošla ve 20. a 21. století.

Praktická část je tvořena kvantitativním výzkumem, který byl proveden na dvou vybraných školách a také prostřednictvím sociálních sítí formou dotazníkového šetření. Jedná se o žáky dvou devátých tříd na základní škole Smetanova v Chotěboři a také na střední škole Akademie – vyšší odborná škola, gymnázium a střední odborná škola uměleckoprůmyslová ve Světlé nad Sázavou, kde respondenty tvořili především žáci 1., 2., 3., a 4. ročníku studijního oboru sociální služby a také žáci řemeslnických oborů. Hlavním cílem výzkumu je zjištění, jaký je rodinný život z pohledu mladé generace, jelikož se výzkum týkal respondentů ve věku od 14

let do 25 let. Získaná data jsou vyhodnocena, zpracována do grafů a použita ke statistickému vyhodnocení stanovených hypotéz. V samotném závěru práce jsou tato data interpretována a shrnuta.

1 Rodina

Pojem rodina má pro každého jedince odlišný význam. Proto existuje mnoho definic a vysvětlení tohoto pojmu. Velmi zajímavá je definice psycholožky Lenky Šulové, kterou uvedla v rozhovoru v časopise Psychologie dnes (Šulová in Psychologie dnes, 2007, str. 30) „*Při vymezování pojmu rodina hrají klíčovou roli rozmanité funkce (reprodukční, materiální, výchovná a emocionální), ve kterých zaujímá významné místo reprodukce páru. Z tohoto hlediska je rodinou pouze soužití dvou jedinců opačného pohlaví a jejich dětí. Vše ostatní je označováno jako rodinné alternativy, ale skutečnou rodinou nejsou.*“

Důležité je tento pojem rozlišit z hlediska sociologického a psychologického. V sociologickém slovníku (Petrušek a kol., 1996, s. 940) je rodina definována takto: „*Obecně původní a nejdůležitější společenská skupina a instituce, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou a jejímiž hlavními funkcemi je reprodukce trvání lidského biologického druhu a výchova, resp. socializace potomstva, ale i přenos kulturních vzorů a zachování kontinuity kulturního vývoje.*“ V psychologickém slovníku (Hartl, Hartlová, 2010, s.504) je rodina vymezena jako: „*Společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí.*“

Já se nejvíce přikláním k definici od Sobotkové (2007, s. 22), která uvádí, že: „*Rodina je skupina lidí se společnou historií, současnou realitou a budoucím očekáváním vzájemně propojených transakčních vztahů. Členové jsou často (ale ne nutně) vázáni hereditou, legálními manželskými svazky, adopcí nebo společným uspořádáním života v určitém úseku jejich životní cesty. Kdykoli mezi blízkými lidmi existují intenzivní a kontinuální psychologické a emocionální vazby, může být užíván pojem rodina, i když jde např. o nesezdaný pár, o náhradní rodinu atd.*“

1.1 Funkce rodiny

V dnešní době se nároky a požadavky na rodinu zvyšují. Důsledkem toho je, že své funkce plní jen nedostatečně. Plně fungující rodina by měla bez obtíží plnit tyto základní funkce rodiny, které podrobně popisuje Kraus (2008, s.81-83).

Biologickoreprodukční funkce

Tato funkce má význam jak pro společnost jako celek, tak také pro jedince, kteří rodinu tvoří. V zájmu společnosti je, aby se rodil takový počet dětí, který tyto perspektivy naplní. V současné době se podstata této funkce nemění, ale ve většině vyspělých zemí je dítě často vnímáno jako překážka v profesním růstu a vlastní seberealizaci obou rodičů. Rodiče plánují

pouze jedináčka nebo dokonce mladí lidé uvažují o tom, že dítě na svět nepřivedu vůbec, proto pozorujeme v těchto zemí úbytek dětí.

Sociálně-ekonomická funkce

V této funkci je rodina chápána jako významným prvkem v rozvoji ekonomického systému společnosti. Její členové se zapojují do výrobní i nevýrobní sféry díky výkonu určitého povolání a současně se sama rodina stává významným spotřebitelem, na němž je závislý trh. Poruchy ekonomické funkce se projevují zejména v hmotném nedostatku rodin, což může být důsledkem nezaměstnanosti nebo také zvyšování životních nákladů.

Ochranná funkce

Také můžeme říci zaopatřovací nebo pečovatelská funkce. Tato funkce spořívá v zajišťování životních potřeb, jako jsou biologické, hygienické a zdravotní, nejen u dětí, ale u všech členů rodiny. V minulosti přejímal tuto funkci z části stát (důchodové, nemocenské pojištění, domovy důchodců, ozdravovny, povinné očkování apod.), ovšem v současné době je rodina znovu na této funkci více zainteresovaná a také se od rodiny očekává větší spoluúčast na jejím plnění (např. pacienti jsou z nemocnic propouštěni do domácího ošetřování dříve než v minulosti, pacient má vyšší finanční spoluúčast na zdravotní péči apod.).

Socializačně-výchovná funkce

Rodina je první sociální skupinou, která učí dítě přizpůsobovat se životu, osvojit si základní návyky a způsoby chování, které jsou ve společnosti běžné. Základní úlohou socializačního procesu v rodině zůstává příprava dětí a mladistvých na vstup do praktického života. Velmi často se ale stává, že rodina přesouvá svou odpovědnost za výchovu na školu a očekává, že profesionální přístup učitelů napraví chyby, jichž se ve svých výchovných přístupech dopouští.

Rekreace, relaxace a zábava

Aktivity tohoto typu se týkají všech členů rodiny, ale největší význam mají pro děti. Plnění této funkce se projevuje např. v tom, do jaké míry tráví všichni členové rodiny pohromadě svůj volný čas a jakým zájmovým činnostem se věnují, nebo jakým způsobem tráví dovolené apod.

Emocionální funkce

Tato funkce je pro rodinu zásadní a nezastupitelná. Žádná jiná instituce nedokáže vytvořit podobné, a tak potřebné citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty. Proto podstata a smysl této funkce nemohou být nikdy proměněny. Ovšem lze vyzkoušet, že v současné době

přibývá rodin, které tuto funkci např. z důvodu rozvodů, zaneprázdněnosti apod. plní s velkými obtížnostmi nebo neplní vůbec. Důsledkem toho narůstá počet dětí, které jsou citově deprimované nebo i týrané.

Pro rodinné fungování je velmi důležité, aby byly splněny tři základní principy. První z nich je sounáležitost, která se vztahuje zejména k soudržnosti rodiny, blízkosti a také intimitě. Druhým principem je adaptibilita, což je schopnost přizpůsobovat se k nárokům života rodiny a posledním principem je komunikace v rodině. Ta by měla být otevřená a přímá, což vede ke správnému fungování rodiny. Správná komunikace napomáhá rozvíjet schopnost řešit problémy a konflikty a také díky ní rodina dosáhne celkové spokojenosti. (Hofbauer, 2014, s. 138)

Z výše uvedených funkcí rodiny, nejspíše každého z nás napadne, že žádná rodina neplní všechny uvedené funkce. Proto je důležité rozdělit rodiny podle plnění jejich funkčnosti. Toto rozdělení do pěti skupin uvádí Helus (2007, s. 152):

- **Rodiny stabilizovaně funkční** – to jsou rodiny, ve kterých vše funguje tak jak má a všechny funkce jsou spolehlivě zabezpečeny.
- **Funkční rodiny s přechodnými, více či méně vážnými problémy** – v tomto případě se jedná o rodiny, které dokážou problémy vyřešit nebo se i díky nim rozvíjet a upevnit vztahy. Ovšem rodiny si ohrožení, které vznikne plně uvědomují a snaží se o to, aby se věci daly opět do pořádku. Vzniklé problémy posilují členy rodiny pro jejich budoucí život.
- **Rodiny problémové** – zde se jedná o rodiny, kde problém způsobuje poruchu při plnění funkcí. Členové rodiny čelí možnému rozpadu celé rodiny, ale i přes to se snaží o nápravu. Ve většině případů však dochází k rozpadu rodiny se snahou, dítě trpělo co nejméně.
- **Rodina dysfunkční** – v tomto případě jsou dlouhodobě a vážně narušovány některé funkce a tím je dítě ohroženo na vývoji. Proto je zde nutná pomoc od odborníka.
- **Rodina afunkční** – v této situaci rodina již neplní svůj základní účel vůči dítěti. Narůstají patologické jevy a nezáměr o dítě přerůstá v nevráživý nebo dokonce v nenávistný postoj vůči němu. Je zde nutný zásah ze strany odborníků, kde zásah může vést až k rozhodnutí soudu o odebrání dítěte.

Podobné rozdělení uvádějí Kraus a Poláčková (2001, s.79). Ti hovoří o **rodině funkční**, která přiměřeně plní všechny funkce. Dále zmiňují **rodinu afunkční**, ve které občas dochází k problémům v plnění jedné či několika funkcí, ale zásadně nenarušují život rodiny a negativně neovlivňují vývoj jedince. Jako poslední uvádějí **rodinu dysfunkční**, ve které dochází k vážným poruchám, vnitřnímu rozkladu rodiny a je narušován socializační proces dítěte.

1.2 Velikost a struktura rodiny

Rodiny se rozdělují do skupin podle svých charakteristik. Kraus (2008, s.80) popisuje několik rozdělení. První uvádí **rodinu nukleární** neboli jadernou, kterou tvoří rodiče (rodič) a děti. Jako další **rodinu rozšířenou** neboli velkou, která je rozšířena o blízké příbuzné (prarodiče, tety, strýce apod.), také zmiňuje **rodinu orientační**, v níž jedinec vyrůstá jako dítě.

K porovnání bych uvedla rozdělení, které uvádí Helus (2007, s. 137). Hovoří o již zmiňované **nukleární (jádrové) rodině**, která se skládá z několika málo lidí tvořící tzv. rodinné jádro a sdílejících intimní soužití, které je něčím jako rodinné nitro. Toto rodinné jádro tvoří manželé, popřípadě partneři, kde nezáleží na tom, zda jsou partneři sezdaní či nikoli. V tomto případě se jedná o **rodinu manželskou**. Manželé jsou také otcem a matkou svých dětí nebo pečují o děti přisvojené či děti z předchozích manželství a vztahů obou lidí. V této situaci hovoříme o **rodině dvougenerační**, která pozůstává z generace otce a matky a generace dětí. Rodina, kde byla u manželů ještě v době, kdy nebyli sezdaní přítomna citová blízkost se označuje jako **rodina intimně vztahová**. V dnešní době se nukleární rodiny vyznačují mnohem větší citovostí, než tomu bylo u tradičních rodin.

1.3 Styly výchovy

Touto problematikou se zabývala řada nejrůznějších autorů, psychologů a sociologů. Proto také existuje několik rozdělení a charakteristik. Velmi významně přispěl k tomuto tématu experimentální výzkum psychologa Kurta Lewina, který vytvořil model tří výchovných stylů: (Čáp, Mareš, 2001, s.304)

- **Autokratický styl** – v tomto způsobu výchovy se především rozkazuje, hrozí a trestá. Prání a potřeby dětí se respektují velmi málo a chybí zde porozumění dítěti. Omezuje se samostatnost, a proto dítě nemá dostatečný prostor pro projev iniciativy.
- **Liberální styl** – je zde slabé vedení dítěte. Nekladou se přímé požadavky a ani důraz na plnění. Typická je pro tento styl vedení volnost a slabá kontrola dětí.

- **Sociálně integrační (demokratický) styl** – zde se udílí méně příkazů a zejména se podporuje iniciativa. Vychovatel nebo rodič působí spíše příkladem než tresty a zákazy. Společně se diskutuje o důležitých věcech a problémech a jedná s dítětem jako se sebou rovným. Tento styl výchovy lze považovat za nejvhodnější, ovšem měl by respektovat jasná pravidla a dělbu odpovědnosti.

Další typy výchovných stylů rozlišila autorka Baumridová (in Helus, 2007, s. 169). Ta zkoumala, jak korelují typy rodičovských výchovných stylů se školní úspěšností včetně závislosti na věku školáků.

- **Autoritářský (authoritarian) styl** – tento styl se vyznačuje vysokým stupněm direktivnosti a rigidnosti (ulpělosti, nepružnosti) v prosazování požadavků na poslušnost dítěte. V tomto případě rodiče s dítětem velmi málo komunikují a spíše uplatňují striktní zásadu „mlč a dělej, co ti říkám“. V tomto stylu se velmi často objevuje trestání, a to i fyzické.
- **Povolující (permisiv) styl** – je charakteristický důrazem na poskytování maximální volnosti dítěte. Požadavky a omezování jsou minimální a trestání je eliminováno. Rodiče zastávají předpoklad, že „nakonec určitě přijde k rozumu“, „samo musí vědět, oč mu jde“ nebo také „ať se samo rozhodne a pak vidí, k čemu to vede“.
- **Styl opřený o autoritu (authoritativ)** – zde se jsou jasně stanovené zásady a principy, které vymezují to, co je správné a co naopak není. Rodiče s dítětem komunikují a dbají na to, aby požadavkům dobře rozumělo a jasně vědělo, k čemu slouží a proč platí nekompromisně, ale ne rigidně. Rodiče, kteří tyto požadavky v komunikaci s dítětem uplatňují, jsou mu v jejich plnění pomocí, vzorem a autoritou hodnou následování.

Baumrindová prokázala, že děti, které vyrůstají v podmínkách stylu opřeného o autoritu dosahují lepších výsledků v ukazatelích vývoje osobnosti, testech rozumových schopnostech a výsledcích školní práce než děti vyrůstající v ostatních dvou stylech.

Posledním zajímavým rozdělením, které bych ráda zmínila je model čtyř stylů výchovy autorů Baumrindové, Maccobyho a Martina (in Gillernová, 2011, s.124). Tento model uvažuje o rodičích odmítajících nebo akceptujících a tyto projevy emočního vztahu kombinuje se způsobem výchovného řízení dítěte charakterizovaným mírou požadavků, nároků a jejich následné kontroly.

- **Autoritářský výchovný styl** – tento styl je charakterizován působením náročných, kontrolujících a zároveň odmítajících rodičů, kteří spíše nerespektují přání a potřeby dítěte. V tomto stylu mají rodiče tendenci využívat „silové“ výchovné prostředky (např. požadují od dítěte nejlepší školní výsledky, ale nepomáhají mu a neberou v úvahu jeho reálné možnosti a schopnosti).
- **Autoritativně vzájemný styl** – zde je rovněž působení náročných a kontrolujících rodičů, ale zároveň také laskavých, akceptujících přání i potřeby dítěte. Rodiče zde podporují diskuzi a pracují se společně vytvořenými pravidly, na jejichž dodržování trvají (např. rodiče kladou na dítě velké nároky na dobré školní výsledky, ale zároveň mu pomáhají a poskytují mu podporu).
- **Zanedbávající styl** – charakteristickým znakem tohoto stylu je lhostejnost k dítěti. Rodiče nekladou žádné nároky a neprojevují o něj a jeho rozvoj dostatečný zájem. V některých případech jsou rodiče k dítěti chladní.
- **Shovívavý styl** – tento výchovný styl se vyznačuje přijímáním dítěte, emoční podporou a porozuměním. Dítěti jsou předkládány pouze malé či žádné požadavky, a tím nepříliš jasné hranice.

1.4 Emoční vztahy v rodině

Emoční vztahy mezi dospělým a dítětem jsou ve výchově klíčovým momentem. Tím si byli vědomi už humanističtí myslitelé v minulosti. U nás to byl zejména J.A. Komenský. Předpokladem toho, aby bylo možné činit další kroky v působení, budování kázně, dodržování norem a požadavků na dítě je naladění vztahu porozumění, důvěry, sympatie a úcty. Nepříznivá situace nastává, když se dítě narodí např. jako nechtěné, nebo když dítě připomíná matce otce, s kterým se dostala do vážného konfliktu. Dále to také může být ve chvíli, když v dítěti spatřují překážku např. v kariéře. (Čáp, Mareš, 2007, s.310).

Emoční vztahy rodičů k dětem můžeme rozdělit do dvou skupin, a to na kladný emoční vztah a záporný emoční vztah:

- **Kladný emoční vztah k dítěti** – projevuje se porozuměním, laskavostí a zájmem o dítě. Rodiče dítěti naslouchají, a při řešení problémů dítěti ochotně pomohou. Dítě i rodiče vykonávají společné činnosti v dobré náladě a pohodě.

Kladný emoční vztah se projevuje těmito znaky komunikace (Čáp, Mareš, 2007):

- **Oční kontakt** – opakem je vyhýbání se pohledu z očí do očí (dospělý mluví na dítě, ale dívá se jinam)
 - **Laskavý pohled a tón řeči, u malých dětí i pohlazení**
 - **Naslouchání dítěte** – opakem je dospělý, který stále mluví sám a slovních a emočních projevů dítěte si nevšímá. Tyto projevy dospělý bere jako nepodstatné a někdy až obtěžující
 - **Verbalizování toho, co dítě dělá** – tím dospělý dává najevo zájem a sledování
 - **Parafrázování slovních sdělení dítěte** – dospělý jinými slovy opakuje to, co dítě řeklo a tím opět projevuje zájem, popřípadě doplní nebo upřesní dítěti o čem mluví
 - **Spoluprožívání emocí** – je to živé emoční reagování na situace a události. Naopak nepříznivě působí dospělý, který jako by měl nasazenou stále chladnou masku
 - **Kladné hodnocení dítěte**, jeho dobrých výsledků, i když jsou malé je potřeba pozitivně ohodnotit alespoň jeho snahu a úsilí.
-
- **Záporný emoční vztah k dítěti** – chybí zde pozitivní projevy nebo jich je velmi málo. Rodiče neprojevují zájem o dítě ať už jde o jeho problémy nebo naopak úspěchy. Pochvalu dítě dostane jen zřídka, protože dobré výsledky se od něj očekávají. Objevují se časté konflikty a nedorozumění. Rodiče používají výčitky (např. o nevděčnosti dítěte, srovnávání s jiným dítětem), ponižování a také trestání. (Čáp, 1996)

2 Volný čas

Volný čas je důležitý pro každého z nás. Je to čas, kdy si můžeme odpočinout od každodenních starostí nebo od pracovních povinností. Také je to čas, který můžeme trávit se svými přáteli nebo rodinou. Tímto pojmem se zabývá spousta autorů, a každý z nich na něj nahlíží jinak. Například Pávková (2008, s.13) definuje volný čas takto: „*Volný čas je možno chápat jako opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci. Je to doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění*“.

Další zajímavé vymezení uvádí Němec (2002, s.17) „*Je to čas, v němž člověk svobodně volí a dělá takové činnosti, které mu přinášejí radost, potěšení, zábavu, odpočinek, které obnovují jeho tělesné a duševní schopnosti, popř. i tvůrčí schopnosti. Je to čas, v němž je člověk sám sebou, nejvíce patří sám sobě, kdy koná převážně svobodně a dobrovolně činnosti pro sebe, popř. pro druhé, ze svého vnitřního popudu a zájmu*“.

Hájek a kolektiv (2010, s. 10) volný čas vymezují rozdělením dne na několik úseků.

- **Čas pracovní** – to je čas, který je strávený v práci nebo ve škole. Patří sem i čas, který strávíme přípravou na vyučování.
- **Čas vázaný** – tento čas zahrnuje dobu, kdy uspokojujeme základní potřeby jako např. spánek a hygiena. Zároveň sem patří i péče o dítě.
- **Čas volný** – je vymezen pro splnění povinností a uspokojování potřeb

Pro mne je nejužitečnější definice od Hofbauera (2004, s.13), který charakterizuje volný čas jako činnost, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení.

2.1 Funkce volného času

Jako hlavní funkce volného času se považuje odpočinek (regenerace pracovní síly), zábava (regenerace duševních sil) a rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury). (Hofbauer, 2004, s.13)

Francouzský sociolog volného času Roger Sue (in Hofbauer, 2004, s.14) jako hlavní funkce uvádí:

- Psychosociologická funkce (uvolnění, zábava, rozvoj)
- Sociální funkce (socializace, symbolická příslušnost k některé skupině)

- Terapeutická funkce
- Ekonomická funkce (pozitivní vliv na uplatnění člověka v profesní činnosti, výdaje účastníků vynakládané na aktivity volného času, pojetí volného času jako prožívání, anebo pouhé spotřeby vedoucí k odcizení).

Dále uvádí funkce a možnosti volného času německý pedagog Horst W. Opaschowski (in Hofbauer, 2004, s.15):

- Rekreace (zotavení a uvolnění)
- Kompenzace (odstraňování zklamání a frustrací)
- Výchova a další vzdělání (učení o svobodě a ve svobodě, sociální učení)
- Kontemplace (hledání smyslu života a jeho duchovní výstavba)
- Komunikace (sociální kontakty a partnerství)
- Participace (podílení se, účast na vývoji společnosti)
- Integrace (stabilizace života rodina a vrůstání do společenských organismů)
- Enkultura (kulturní rozvoj sebe samých, tvořivé vyjádření prostřednictvím umění, sportu, technických a dalších činností).

2.2 Různé pohledy na volný čas

Na problematiku volného času je možné nahlížet z různých hledisek, které uvádí Pávková a kolektiv (2008, s.15-18).

Ekonomické hledisko – Zde je důležité, kolik prostředků společnost investuje do zařízení pro volný čas a zda se alespoň část nákladů vrátí, také záleží, jakým způsobem se vrátí. Volný čas se stal odvětvím, které je využíváno jak pro výchovu a vzdělávací činnost, tak i pro komerční činnost. Průmysl volného času je v tržních ekonomikách samostatným a dobře prosperujícím odvětvím, ovšem často rezignuje na vzdělávací cíle a kultivaci osobnosti. Je známo, že odpočínutý člověk podává lepší pracovní výkon a lépe zvládá mezilidské vztahy na pracovišti. Při zájmových činnostech mohou lidé mimo jiné získat i nové vědomosti, které nadále uplatní při profesi či rekvalifikaci. O úrovni společnosti svědčí také to, kolik prostředků jsou lidé schopni a ochotni věnovat pro využití volného času. V budoucnosti se tyto vynaložené náklady bohatě vrátí.

Sociologické a sociálně psychologické hledisko – U tohoto hlediska je nejdůležitější sledovat, jak činnosti ve volném čase přispívají k utváření mezilidských vztahů a zda pomáhají tyto vztahy kultivovat. Z tohoto důvodu byl volný čas a mládeže mnohokrát předmětem úvah

jak rodičů, pedagogů, psychologů, ale i kriminalistů, sociologů a v neposlední řadě filozofů. Velmi významná je i kompenzace vlivu některých problémových rodin a úrovně sociální péče ve volném čase. Z toho je zřejmé, že způsob využívání volného času u dětí je ovlivněn sociálním prostředím. Nejsilnější vliv má rodina, kde rodiče slouží svým dětem jako vzory ať už pozitivní nebo negativní. Rodiny, které dostatečně neplní výchovnou funkci, se velmi často vyznačují nezájmem o to, jak jejich dítě tráví svůj volný čas. Jako velmi významné riziko a nebezpečí se uvádí tzv. hromadné sdělovací prostředky, což jsou zejména televize. U ní totiž děti tráví volný čas čím dál více. Jsou tu i jistá pozitiva, ale jednoznačně převažují negativa, která se týkají nevhodných pořadů a také vlastní aktivita je zde nahrazena pasivním sledováním akcí bez hlubšího prožitku. Z výzkumů vyplývá, že u dětí s výraznějšími poruchami chování se objevují nejčastěji jako příčiny například špatná úroveň rodinné výchovy a chudé využívání volného času a mezi vlivy, které se podílely na formování zájmů dětí, uvádějí děti nejčastěji své vrstevníky, dále rodiče. Velmi zřídka uvádějí pedagogy téměř vůbec neuvádějí vychovatele.

Politické hledisko – Zde je nutno uvážit, jak a do jaké míry bude stát svými orgány zasahovat do volného času obyvatelstva. Také jaká bude školská politika a zda v rámci školské soustavy bude věnována patřičná pozornost i zařízením pro ovlivňování volného času. Stát by neměl při ovlivňování volného času dětí a mládeže narušovat jeho základní specifika. Státní zainteresovanost o volný čas dětí a mládeže spočívá např. v zakládání, financování a ovlivňování zařízení pro volný čas dětí a mládeže, ve vytváření podmínek pro uspokojování spontánních aktivit dětí a mládeže mimo organizovanou činnost a také v konstituování pedagogiky volného času a přípravy profesionálních i dobrovolných pedagogů pro tuto činnost.

Zdravotně-hygienické hledisko – Toto hledisko především sleduje na využívání volného času, jak lze podporovat zdravý tělesný i duševní vývoj člověka. Zdravotníky především zajímá uspořádání režimu dne, respektování křivky výkonnosti jedince, hygiena prostředí i sociálních vztahů a také hygiena duševního života. Protože správné využívání volného času se pozitivně projevuje ve zdravotním stavu člověka.

Pedagogické a psychologické hledisko – Tyto dvě hlediska berou především v úvahu věkové a individuální zvláštnosti a jejich respektování ve volném čase. Zároveň je také zapotřebí uvážit zda, do jaké míry a jakým způsobem činnosti ve volném čase přispívají k uspokojování biologických i psychických potřeb člověka. Pedagogické ovlivňování volného času by především mělo podporovat aktivitu dětí a mládeže, poskytovat prostor pro jejich přirozenost, také by mělo uspokojovat potřeby nových dojmů, seberealizace, sociálních

kontaktů, kladné citové odezvy, ale zároveň poskytovat i pocit bezpečí a jistoty. Činnosti ve volném čase, které jsou konané na základě dobrovolné účasti a vhodným pedagogickým způsobem poskytují příležitost pro rozvoj všech stránek osobnosti, tělesných a duševních vlastností i sociálních vztahů.

2.3 Volný čas a rodina

Pro rodinu je velmi důležité, aby trávila alespoň část volného času spolu. Mělo by to takto být v každé dobré a fungující rodině. Bohužel toto pravidlo není vždy pravdou. Jak uvádí Hofbauer (2011, s.63) kvůli nedostatku volného času rodičů, ale také kvůli jejich nezájmu, nepochopení nebo nerespektování potřeb a zájmů svého dítěte se v současnosti stále více projevují negativní skutečnosti, které vedou k toxikomanií nebo dalším závislostem, k domácí šikaně, k fyzickému a psychickému násilí a také k týraní dítěte.

Ovšem i přes tyto nedostatky Kraus a Poláčková (2001) tvrdí, že volný čas, a především rodinný volný čas se v současnosti dostává na čím dál vyšší stupeň v hodnotovém žebříčku.

Prvotní roli při posuzování sociálních vlivů ve volném čase hraje rodina. Právě v rodině získáváme první zkušenosti ve volném čase, jelikož rodiče jsou pro své děti prvními vzory a dítě se od nich učí žít různým způsobem, přebírá a napodobuje jejich životní styl. Při formování vztahu k volnému času jsou především důležité tyto skutečnosti:

- Jaký typ rodiny se jedná a jaký je způsob rodinného soužití
- Zda se jedná o rodinu malou či velkou, uzavřenou nebo otevřenou
- Jaký je věk rodičů i dětí, počet dětí, jejich pohlaví a styl rodinné výchovy
- Jaké jsou zájmy rodičů a jak si je navzájem tolerují, jaký význam se jim přikládá a také kolik finančních prostředků jsou do zájmů svých, ale i do zájmů dětí ochotni věnovat (Pávková a kolektiv, 2008, s.30)

V rodinách dochází k velkému nárůstu vizuální percepce, kterou současná média čím dál více nabízejí. Děti tím získávají velkou nabídku multimediálních nahrávek a tím je jejich aktivita omezována. Také ztrácejí možnost být při mnoha zajímavých situacích, které by dítěti přinášely podněty k napodobování běžných denních činností. „*Rodiče si tedy jaksi ulevují od zátěže reagovat, vysvětlovat, hledat možnost, jak od prvopočátku zapojit dítě do běžného rodinného života*“ (Kořátková, In Kropáčková, 2008, s. 35). Kořátková (2008) je přesvědčena o tom, že v posledních letech dítě vyplňuje svůj volný čas především na počítači. Domnívá se, že napodobují své rodiče, kteří u počítače tráví velké množství volného času.

I přes všechny uvedené problémy a nedostatky, které se týkají rodiny a volného času mne velmi zaujalo a jednoznačně s tím souhlasím, co píše Hofbauer ve své knize: „*Přes všechny problémy však rodina zůstává východiskem, na němž v mnohém závisí bohatost současných zážitků dítěte a jeho připravenost na volnočasový život v dospělosti.*“ (Hofbauer, 2004, s. 57)

Rodiče by měli především působit pro své děti jako vzory a měli by sami umět hospodařit se svým volným časem. Z jednání rodičů má být zřejmé, že plnění povinností i volný čas jsou přirozenou součástí života, a že do volného času kromě odpočinku a relaxace patří i koníčky, osobní zájmy či hobby. Pro dítě je dobré, když vidí u rodičů, že mají individuální zájmy, které si navzájem tolerují, ale mimo to mají i společné zájmy. Způsob trávení volného času je žádoucí už při výběru životního partnera či partnerky. Při trávení rodinného volného času je důležité, aby se na činnostech podíleli všichni členové rodiny a všichni z nich měli příjemný zážitek. Je dobré, když rodiče předávají své zájmy dětem, ale není to podmínka, aby děti měli stejné zájmy jako jejich rodiče, např. otec fotbalista se musí smířit s tím, že jeho syn má raději rybaření než fotbal. Pro společné trávení volného času je důležité také kontakt s jinými rodinami, kde si děti najdou kamarády. V neposlední řadě by rodiče měli své děti podporovat v jejich zájmech. (Bendl a kolektiv, 2015, s.130)

2.4 Volnočasové aktivity

Volnočasové aktivity jsou ovlivněny především biologickým zráním a také jsou odrazem dosažené úrovně sociálního, mentálního a psychického zrání, zároveň posunuje jedince v hodnotové orientaci. Realizace zájmů a potřeb dítěte prostřednictvím volnočasových aktivit patří do sociálního učení, ale rozhodující roli má zde hlavně rodina. (Kraus, Poláčková, 2001, s. 166)

Jak uvádí Sak (in Kraus, Poláčková, 2001) s věkem závislost mezi aktivitou dítěte a rodičů klesá, a to zejména proto, že se proměňuje sociálního pole mladého člověka, jeho sociální pozice a rozsah interakce s dalšími subjekty. Struktura volnočasových aktivit se z pohledu věku liší:

- S věkem nabývají na významu činnosti, které nemají zájmový charakter (četba novin a časopisů, poslech rádia, vedlejší výdělečná činnost, pomoc při výstavbě bytu či domu, ruční práce apod.)

- S věkem klesají činnosti jako nejnáročnější tvůrčí kulturní aktivity (hudební a dramatická činnost, výtvarné aktivity, turistika, studium, chov zvířat, automaty, povídání si s přáteli či psaní deníku)

Asi nejznámějším rozdělením volnočasových aktivit je na dvě skupiny, a to na **odpočinkové a rekreační činnosti a zájmové činnosti**. O tomto dělení se dočteme ve většině publikací, které se problematikou volného času zabývají.

Odpočinkové a rekreační činnosti:

Tyto dvě činnosti, tedy odpočinek a rekreace mají velký vliv na život jedince i na jeho hodnotou orientaci. Patří mezi jedny z nejvýznamnějších úkolů samotné výchovy. Odpočinkové činnosti se převážně vyznačují klidem a jsou jak psychicky, tak i fyzicky nenáročné. Jako nejvýznamnější složkou odpočinku se uvádí spánek. Naopak rekreační činnosti jsou např. pohybové aktivity, které je nejlepší vykonávat venku na čerstvém vzduchu. Jelikož vyžadují od jedince určitý fyzický pohyb jsou tedy pohybově náročnější. Při volbě rekreačních činností je důležité vycházet z toho, že slouží především k odreagování a jsou prostředkem k vyrovnávání jednostranného zatížení organismu při vyučování a při práci.

Mezi další odpočinkové činnosti řadíme např. poslech hudby, stolní společenské hry, relaxační cvičení, odpočinek v přírodě či četbu, klid na lůžku nebo v křesle, práce s počítačem, krátké sledování televize, klidné a nenáročné vycházky do přírody, vyprávění vlastních zážitků apod.

Jako rekreační činnosti se uvádí např. sezónní hry a zábavy (lyžování, bruslení, plavání), využití dětských hřišť či sportovních areálů nebo také zdravotní a kondiční cvičení, atletika, gymnastika, běh, ale i chůze.

Při zařazování odpočinkových a rekreačních činností se musí brát v úvahu také to, že v průběhu dne kolísá výkonnost. V časných ranních hodinách je výkonnost nízká, pozvolná stoupá a dosahuje vrcholu mezi devátou a desátou hodinou dopoledne. Naopak nejnižší výkonnost se pohybuje okolo třinácté až patnácté hodině odpolední. Poté opět stoupá a k večeru dochází opět k poklesu. Odpočinkové činnosti se řadí do největšího poklesu výkonnosti tedy v časných ranních hodinách, po obědě a večer. Rekreační činnosti jsou účinné tehdy, když se zařadí do středního stupně únavy, proto jsou zařazeny nejčastěji po odpoledním odpočinku.

Zájmové činnosti

Tyto aktivity jsou cílevědomé a zaměřené na uspokojování a rozvíjení zájmů, schopností i individuálních potřeb jedince. V neposlední řadě mají velký vliv na rozvoj osobnosti a správnou společenskou orientaci. Zájmy souvisejí s celkovým zaměřením osobnosti a lze je charakterizovat jako relativně stálé snahy zabývat se předměty nebo činnostmi, které člověka upoutávají po stránce poznávací nebo citové.

Zájmy mají několik podskupin, které se dělí podle:

- Úrovně činnosti – tímto rozeznáváme zájmy i činnosti jako aktivní (produktivní), což jsou aktivity, při nichž sám jedinec vyvíjí nějakou činnost a produkuje nějaké hodnoty a zabývá se aktivně předmětem svého zájmu. Dále jsou to zájmy tzv. receptivní, při jejichž realizaci se aktivita omezuje pouze na vnímání předmětu zájmu. U těchto zájmů hrozí nebezpečí pasivity a konzumního vztahu.
- Časového trvání – z tohoto hlediska se hovoří o krátkodobých, dočasných či přechodných zájmech, jejichž opakem jsou zájmy trvalé. Intenzita zájmu a délka jeho trvání je výrazně ovlivněna především vývojem a zráním jedince.
- Koncentrace – podle stupně koncentrace se rozlišují zájmy jednostranné a zájmy mnohostranné.
- Společenské hodnoty – zde se používají označení jako zájmy žádoucí, a naopak zájmy nežádoucí, které se neslučují s obecně platnými společenskými a právními normami. Zájmová činnost, která se společensky ovlivňovaná neboli pedagogicky motivovaná a řízená vede ke společensky žádoucímu rozvoji osobnosti, ale také k talentu nebo aktivnímu životnímu stylu. Naopak volný čas, který je nenaplněný zájmem často bývá příčinou patologického chování. Je prokázáno, že výchova ke společensky žádoucímu užívání volného času dětí je efektivnější a také levnější než následná převýchova narušeného jedince.
- Obsahu – již tradičně se používají rozdělení dle obsahu na společenskovední, kam bezesporu řadíme společenskou výchovu, jazykovědu, ale také např. sběratelství, výchova k partnerství či k rodičovství. Dále jsou to pracovní-technické činnosti, které přispívají zejména k osvojení nových z různých technických směrů a také k zručnosti a rozvoji jedince. Důležitým poznatkem u těchto činností je, že mohou jedince ovlivnit při budoucím výběru studia či povolání. Jako další bych ráda uvedla přírodovědně-ekologické činnosti, které mohou vytvořit kladný vztah

k přírodě. Neméně důležité jsou estetickovýchovné činnosti, které rozvíjí u jedince výtvarný, hudební i např. literární projev. Jako poslední skupinou jsou tělovýchovné, sportovní a turistické, které jsou pro jedince velmi důležité z toho důvodu, že jedince podporuje díky těmto činnostem svou fyzickou zdatnost, ale i soutěživost a psychickou odolnost. (Pávková, 2008, s. 83-97)

2.5 Rodinné tradice a rituály

Hartl a Hartlová (2010,) v psychologickém slovníku definují rituál jako „*V sociologii ustálený model individuálního či skupinového způsobu chování, který je založen na pravidlech přijatých v rámci dané sociální skupiny nebo komunity.*“

Důležité je také definovat, co znamená pojem tradice. To definují také Hartl s Hartlovou (2010) v psychologickém slovníku: „*Jakýkoli společenský zvyk, víra, vědomosti, dovednosti, postoje procházející generacemi, čímž se udržují, prohlubují a rozmnožují. Platí to též o institucích, technologiích apod.*“.

Společné činnosti se při častém opakování ritualizují. Matoušek (2003, s. 86) ritualizaci definuje tak, že jsou to činnosti, které se vykonávají ustáleným způsobem a jsou s nimi všichni zúčastnění osoby srozuměni. Při těchto ritualizovaných událostech je v popředí vzájemná interakce, většinou při nich nedělá nic jiného než právě daná činnost, která sjednocuje rodinu.

Jako nejvýznamnější rituál všedního dne je pro rodinu společné jídlo. V některých rodinách, kde se tento rituál striktně dodržuje, může absence u stolu, ať už z důvodu např. držení diety nebo neodkladné práce, vyvolat konflikty mezi členy rodiny, protože kulturní norma předpokládá přítomnost všech členů rodiny u večerního jídla, vyžaduje dokonce i dodržení obvyklých způsobů chování i jídla, která můžeme najít v různých příručkách o společenském chování. Rodinnými zvyklostmi je dáno, např. kdo se jídla účastní, kdo jej připravuje a kdo upravuje stůl před jídlem. Také je dáno o čem se může a nemůže konverzovat nebo jakým způsobem mohou rodiče napomínat nebo spíš instruovat děti, u kterých si myslí, že se chovají u stolu nevhodně. Na konci společného jídla je také dáno, jak sklízet stůl či mýt nádobí.

Dalším rodinným rituálem může být večerní ukládání dětí ke spánku. Tato událost začíná nějakým signálem, který obvykle přichází ze strany rodičů, poté se dítě umyje, převlékne do pyžama a šlo do postele. Některé rodiny dětem před spaním čtou pohádky nebo je i sami vypráví, poté jsou ponechány o samotě, ale předtím ještě může dojít právě k ritualizovanému rozloučení na noc. V průběhu této situace, musí být jasné, co se od rodičů očekává.

Dále mezi obřady slavnostní se zařazuje slavení svátků a narozenin, kromě obdarování člena rodiny při nich dohází k různým projevům rodinné soupatřičnosti. K tomu patří také např. vyprávění legend, prohlížení rodinných alb a zjišťují, které dítě se podobá kterému předkovi. Tímto se hlavně udržují mezigenerační pouta a vztahy.

Kromě svátků a narozenin slaví rodina také svátky sezónní. Věřící rodiny si pro domácí potřebu opravují církevní rituály, a rodiny, které jsou nevěřící si vytvářejí vlastní obřady, které jsou naplněny různými symboly a dědí se z generace na generaci. Každá nově vzniklá rodina si obřady buduje z orientačních rodin. Slavnostní rodinné rituály konzervují hodnoty, vyznání a vize rodiny. (Matoušek, 2001)

3 Změny rodiny ve 20. a 21. století

Česká rodina prošla v posledních desetiletích zajímavým vývojem. Poválečná doba byla v ČR, ale i v jiných evropských státech z hlediska rodinného chování ve znamení tzv. sňatkového boomu, s tím souvisí i tzv. baby boom. Lidé rodinu vnímali vzhledem k politickým i ekonomickým poměrům jako hlavní oblast seberealizace. Některé problémy jako byla např. liberální rozvodová legislativa, nedostatečná sexuální osvěta, na kterou navazovalo otěhotnění partnerky v poměrně nízkém věku a kvůli tomu byli uzavírány sňatky taktéž v nízkém věku, a ty pak často vedly k rozvodům.

Dnešní rodina se nepochybně nachází v jiné situaci. V současné době přibývá dětí, které jsou narozeny mimo legitimní uzavření manželství, a to je v rozporu s některými definicemi o rodině, protože ty uvádí, že manželský svazek je pro rodinu typický, bez tohoto svazku se o pravou rodinu nejedná. S tím bohužel nemůžu souhlasit. Protože si myslím, že v mnohých případech je nesezdané soužití pro dítě lepší než následné rozvody.

Pro upřesnění uvedu několik charakteristických znaků současné rodiny, které ve své publikaci uvádí Kraus (2008, s. 83-86):

1. **Demokratizace uvnitř rodiny** – tato proměna zasáhla především sociální role rodičů. Jedná se hlavně o to, že muž ztratil dřívější výsadní postavení v rodině. Je to kvůli tomu, že žena získala některá práva a povinnosti, které v minulosti náležely pouze mužům. Také děti se stále aktivněji podílejí na organizování rodinného života a vztah mezi nimi a rodiči je čím dál více partnerský. Ovšem neznamená to, že pokles autority otce by v rodině ztratil význam. Pro děti je nenahraditelná přítomnost obou rodičů, kteří se ve svých rolích významně doplňují. Dítě se také od malička od svých rodičů učí, jak má takový vztah vypadat a tyto poznatky využije pro svůj budoucí rodinný život.
2. **Určitá izolovanost rodiny** – to znamená, že rodina žije v určitém uzavření před vnější společností. Je to důsledek odděleného života jednotlivých generací a také poklesu významu sousedských vztahů. Znamená to také to, že lidé chtějí uniknout od záplavy podnětů dnešního přetechnizovaného a medializovaného světa do pomyslného rodinného klidu.
3. **Zmenšování rodiny** – to je důsledkem toho, že se zvyšuje počet osob, které žijí v jednočlenných domácnostech a také se zvyšuje počet svobodných matek, které žijí pouze s dětmi. Spolu s již uvedenou izolovaností to vede k menší stabilitě rodin, které

se stávají citlivější na různé vnitřní otřesy. Jakékoliv konflikty či další problémy uvnitř rodiny ji vyčlují z rovnováhy.

4. **Dezintegrace** – již velmi dlouhou dobu lze pozorovat, že téměř ve všech rodinách ubývá chvil, kdy se celá rodina sejde pohromadě a vypráví si např. své zážitky, radosti, ale starosti, které je trápí. Naopak přibývá rodin, které se v domácnosti pouze potkávají nebo v horším případě spolu přestávají komunikovat. Navíc také lze vypořádat, že v mnohých rodinách si rodiče zakládají na vlastních zájmech a na dítě nemají čas. To znamená, že dítě je odkázáno samo na sebe.
5. **Zatížení rodičů pracovními aktivitami a značné časové zaneprázdnění** – rodiče jsou kvůli práci a nedostatečnému relaxování vyčerpaní na chvíle prožité společně s dětmi. To bývá často kompenzováno nadměrným přísunem materiálních prostředků a také např. vysokým kapesným, které rodiče dítěti poskytují. To se v budoucnu promítne do hodnotového systému a charakterových vlastností dítěte, jako například sobeckost, neskromnost nebo povýšenost. V horším případě to může vést k budoucímu deviantnímu chování.
6. **Rodiny bývají dvoukariérové** – je to důsledkem emancipace (roste vzdělanost u žen, kvalifikovanost, a tedy i zaměstnanost), a to bohužel vede někdy i k rozvodům.
7. **Vyšší výskyt rozvodů** – v častých případech si dítě rozvod rodičů dává za vinu a tím u něj vznikají různé duševní a psychické poruchy. Důsledky této krize si dítě často nese do dospělosti (obtížná identifikace s rolí muže či ženy, problémy při hledání životního partnera, nestálost, promiskuita, v horším případě i různé sociální a psychické deviace). Na děti také negativně dopadá to, že si rodiče po rozvodu hledají nové partnery, kdy nový vztah nemusí dlouho fungovat a dítě si tak musí zvykat na jiné partnery či partnerky svých rodičů.
8. **Diferencovanost rodin podle socioekonomické úrovně** – je jasné, že mnoho rodin se pohybuje v nižších platových pásmech, proto také hrozí u rodin velmi častá zadluženost, která je způsobena různými půjčkami a úvěry, a tím některým rodinám hrozí sociální vyloučení tzv. exkluze. Důsledkem toho je skutečnost, že se děti ze sociálně slabých rodin častěji stávají oběťmi šikany, a také se v těchto rodinách častěji objevuje deviantní chování. Do této nepříznivé životní situace se dostávají především mladé rodiny s dětmi.

4 Popis metodologie práce

Praktická část je provedena kvantitativním výzkumným šetřením, kterým zjišťuje, jaký je rodinný život v současné době z pohledu mladých lidí. Výzkumné šetření proběhlo dotazníkovou formou u respondentů ve věku od 14 let do 25 let.

4.1 Cíl výzkumného šetření

Rodina je pro mnohé to nejdůležitější, co v životě mají. V české populaci si rodina dlouhodobě zachovává vysokou hodnotu, přestože se do popředí životních cílů a hodnot dostávají peníze nebo zajímavá, užitečná či dobře placená práce. Hlavním výzkumným cílem této bakalářské práce je zjištění, jak vnímá rodinu a rodinný život současná mladá generace. Dále zjišťuji, jaké jsou vztahy v rodinách, jak rodiny tráví společně svůj volný čas a v neposlední řadě, zda se v rodinách dodržují nějaké tradice, rituály a zvyky.

4.2 Výzkumné problémy

Z cílů práce vyplívají následující výzkumné otázky.

Hlavní výzkumný problém:

- Jaký je rodinný život v současné době z pohledu mladé generace?

Vedlejší výzkumné otázky:

- Jaké vztahy mezi sebou mají členové rodiny?
- Jak rodina společně tráví svůj volný čas?
- Jsou pro rodinu důležité rodinné tradice, rituály a zvyky?

4.3 Hypotézy

Hypotéza je vědecký předpoklad a jedná se o předběžnou, prozatímní a pokusnou odpověď na předem stanovený problém neboli výzkumné otázky. Hypotézy jsou tedy výroky (předpoklady) o vztazích mezi proměnnými a na jejich základě se potvrzují či vyvracejí naše tvrzení (Gavora, 2000, s. 50).

Po stanovení výzkumných otázek a cílů výzkumu, jsem zvolila hypotézy, které by mé tvrzení měly vyvrátit či potvrdit.

Zvolené hypotézy:

Hypotéza 1: Muži tráví společný volný čas aktivními činnostmi více než ženy

Hypotéza 2: Ženy se svěřují se svými radostmi i starostmi častěji než muži

Hypotéza 3: Rodinné tradice a rituály jsou důležitější více pro muže než pro ženy

Hypotéza 4: Ženy si častěji se svou rodinou vypráví o prožitém dni než muži

4.4 Metoda sběru dat a výběr respondentů

Pro sběr dat jsem zvolila metodu dotazníkového šetření. Dotazník se skládá z devatenácti otázek, z nichž první dvě otázky tvoří vstupní část, kde respondenti uváděli pohlaví a věk. Další otázky v dotazníku jsou uzavřené a polouzavřené. Dotazníkové šetření jsem si zvolila především pro rychlou a snadnou administraci a také pro získání většího množství dat v krátkém čase. Po samotném zpracování dotazníku, jsem si vytvořila na internetové stránce online verzi, která mi umožnila dotazník umístit na sociální síť a rozeslat přátelům a známým. Další část dotazníků jsem vytiskla a donesla do jedné základní školy v Chotěboři a do střední školy ve Světlé nad Sázavou. Sběr dat proběhl na přelomu měsíce února a března 2018.

Respondenty byli žáci dvou devátých tříd základní školy Smetanova v Chotěboři, dále žáci Akademie – vyšší odborné školy, gymnázia a střední odborné školy uměleckoprůmyslové ve Světlé nad Sázavou, kde dotazníky byly rozdány ve třídách, které tvořili dívky i chlapci. Nejvíce dotazníků bylo rozdáno v oboru sociálních služeb v 1., 2., 3., a také ve 4. maturitním ročníku. Několik dotazníků bylo rozdáno i v řemeslnických oborech, kde převládali spíše chlapci. Osobně jsem tyto dvě školy navštívila a dotazníky si sama rozdala a vybrala. Ostatní respondenty tvořili mladí lidé, kteří si dotazník našli na sociálních sítích, kde jsem dotazník publikovala. Celkem jsem rozdala 320 dotazníků z nichž se mi vrátilo zpět 290.

4.5 Realizace výzkumného šetření

Jako první krok jsem si na internetovém portálu vytvořila online dotazník. Webové stránky byly velmi přehledné a jasné. Proto bylo jednoduché dotazník vytvořit. Jediný problém, na který jsem u této webové stránky narazila, bylo zpoplatnění některých služeb, o kterých jsem se dozvěděla až po vytvoření celého dotazníku. Jelikož jsem dotazník měla už hotový předplatila jsem si měsíční prémiové služby, u kterých bylo především neomezený počet

vyplnění. Na žádný jiný závažný problém jsem nenarazila a webový portál musím hodnotit kladně.

Jako další krok jsem zvolila výběr vhodných škol. Základní škola Smetanova v Chotěboři byla pro mě nejvhodnější volbou, jelikož jsem na tuto základní školu taktéž chodila, tudíž znám osobně ředitele školy i některé učitele. Díky tomu byla komunikace a domluva velmi jednoduchá. Po domluvě s ředitelem školy jsem vytiskla potřebný počet dotazníků a sama si je ve dvou devátých třídách rozdala a ihned vybrala. Přístup žáků byl překvapivě pozitivní. Byli ochotní a příjemní. S žádným negativním postojem jsem se nesetkala.

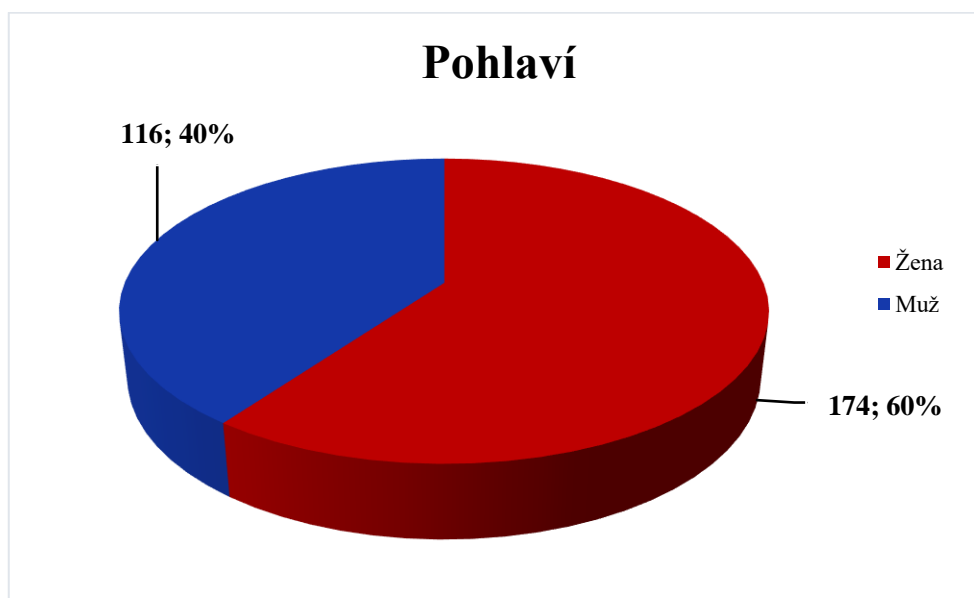
Jako další školu, kterou jsem si zvolila byla Akademie – vyšší odborná škola, gymnázium a střední odborná škola uměleckoprůmyslová ve Světlé nad Sázavou. Tuto střední školu jsem sice sama neabsolvovala, ale jelikož ji studuje má mladší sestra, dozvěděla jsem se, že by byla možnost dotazníky rozdat zde. Proto jsem navštívila ředitele školy, který byl velmi ochotný a s rozdáním dotazníků souhlasil. Jeho přístup byl velmi kladný, jelikož mě i provedl po celé škole a ukázal mi výrobky, které žáci, především na uměleckých oborech vytvářejí. I zde jsem si mohla všechny dotazníky rozdat a vybrat. Do tříd semnou vždy chodila paní profesorka, která je třídní vyučující v posledním čtvrtém maturitním ročníku. Přístup všech žáků byl taktéž velmi pozitivní. Opět jsem se nesetkala s negativními postoji.

Sběr dat jsem ukončila v půli března 2018. Jelikož jsem měla opravdu velké množství nasbíraných dat potřebovala jsem je co nejrychleji zpracovat. Nejdříve jsem si vzala postupně jednotlivé dotazníky, které jsem rozdala a každé odpovědi čárkovala na prázdný dotazník, poté jsem data zapsala do počítačového programu MS Excel. Poté jsem všechna data, z již zmiňovaného internetového portálu připsala taktéž do programu MS Excel k předchozím odpovědím. Tento program jsem si vybrala hlavně díky jednoduššímu zpracování takového množství dat.

4.6 Vyhodnocení výsledků šetření a interpretace dat

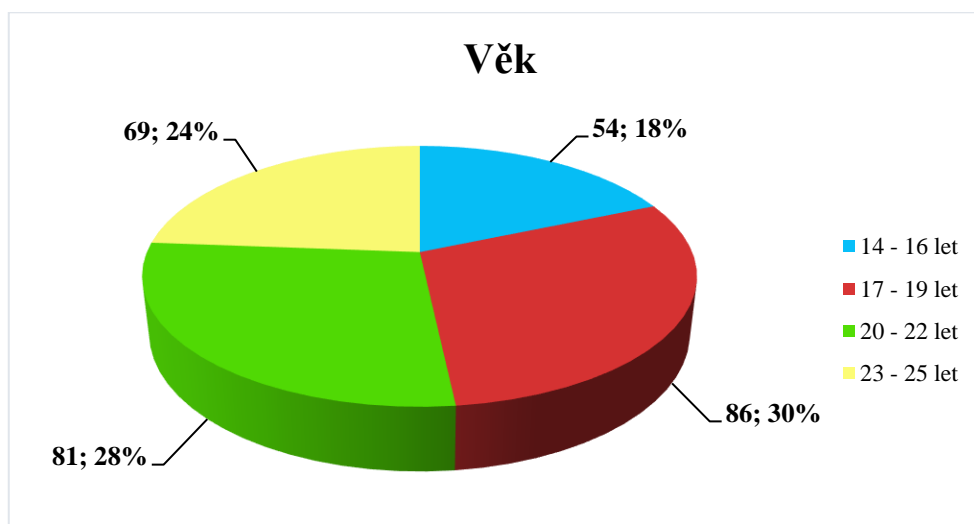
Návratnost dotazníku byla okolo 90 %. Z 320 rozdaných dotazníků se mi správně vyplněných vrátilo 290, což je velice dobré. V úvodu dotazníku jsem použila faktografické otázky, kde měli respondenti vyplnit pohlaví a věk. Pro každou otázku v dotazníku je zobrazen graf, který vyjadřuje výsledky a následuje jejich stručný popis.

Graf č. 1 – Pohlaví respondentů

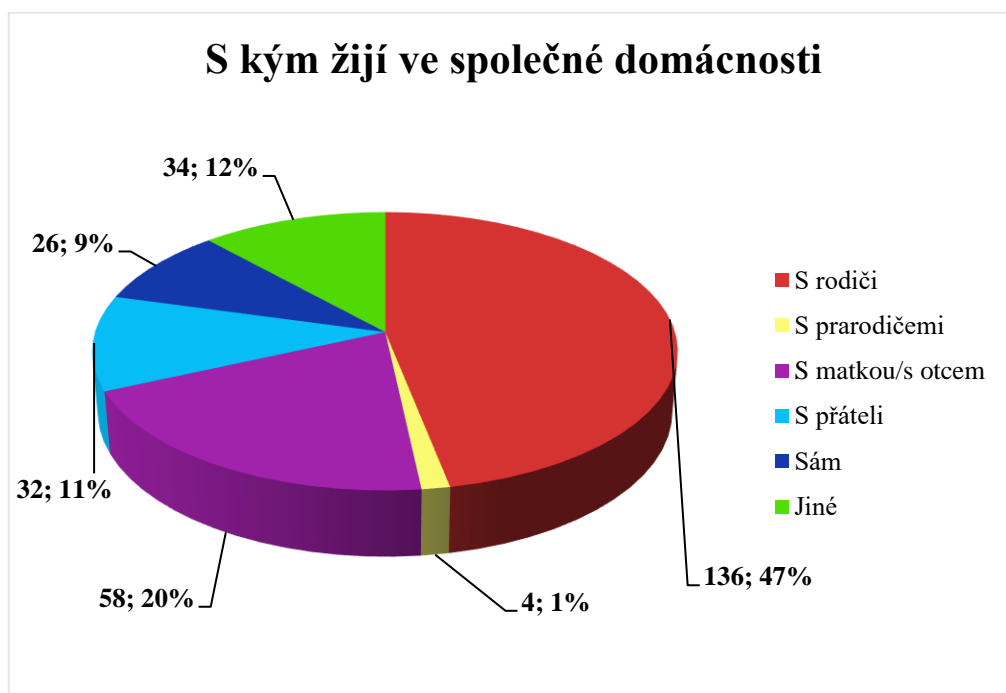
Na prvním grafu je znázorněno, kolik žen a mužů se zúčastnilo výzkumného šetření. Z grafu lze vyčíst, že větší zastoupení respondentů představují ženy a to 174 (60%). Mužů se zúčastnilo 116 (40%). Pohlaví respondentů nebylo zvoleno záměrně.

Graf č. 2 – Věk respondentů

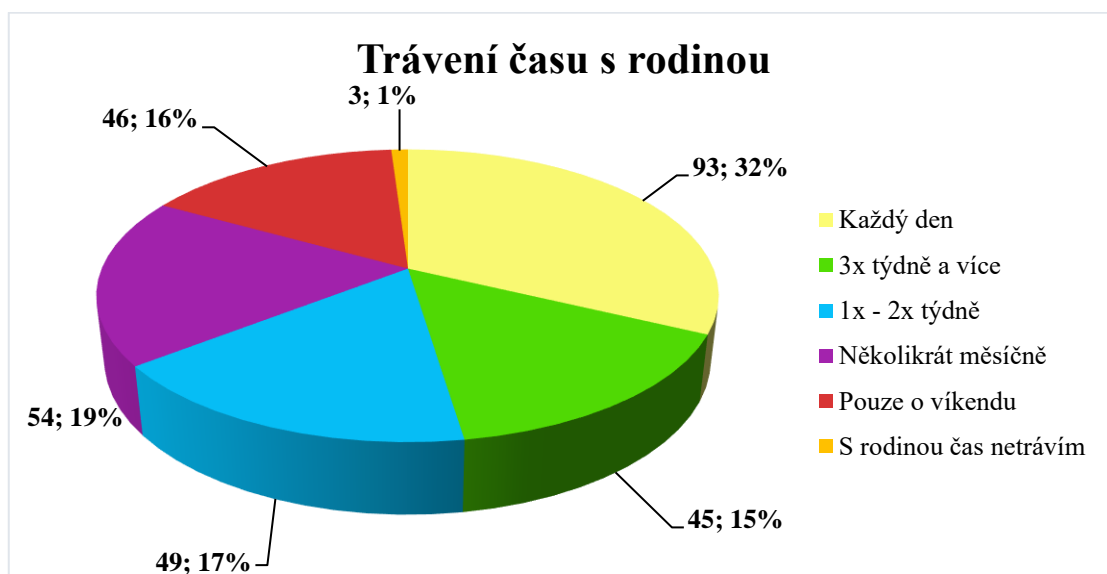
Druhý graf znázorňuje věk respondentů. Jelikož byl dotazník určen pro respondenty ve věku od 14 let do 25 let, byl tento vzorek vybrán záměrně. Největší zastoupení dotazovaných bylo ve věku od 17 do 19 let a to celkem 86 (30 %). 81 (28%) respondentů bylo ve věku od 20 let do 22 let, věková kategorie od 23 let do 25 let byla tvořena celkem z 69 (24 %) respondentů. Nejmenší zastoupení měla věková kategorie od 14 let do 16 let a to 54 (18%) respondentů.

Graf č. 3–S kým respondenti žijí ve společné domácnosti

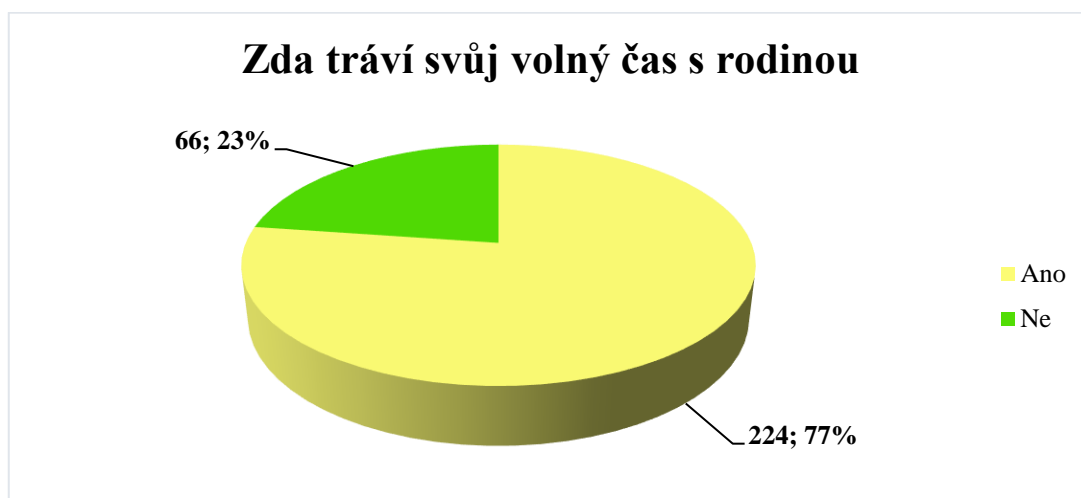
Třetí graf zobrazuje odpovědi na otázku, s kým respondenti žijí ve společné domácnosti. Nejvíce respondentů uvedlo, že žijí s rodiči a to celkem 136 (47%). Tento výsledek hodnotím velmi kladně. Jako druhou nejčastější odpověď volili možnost s matkou/ s otcem a to celkem 58 (20%) respondentů. Celkem 34 (12%) respondentů zvolili možnost volné odpovědi, kde nejčastěji uváděli, že žijí s partnerem nebo partnerkou. Jedna odpověď také byla, že respondent žije v pěstounské rodině. Celkem 32 (11%) respondentů zvolilo odpověď, že žijí s přáteli. Tento výsledek mne překvapil z toho důvodu, že jsem předpokládala větší množství odpovědí na tuto otázku. Pouze 26 (9%) respondentů odpovídalo, že žijí sami. Poslední možnost odpovědi a to, že žijí s prarodičemi zvolili pouze 4 (1%) respondenti.

Graf č. 4 – Jak často tráví čas s rodinou

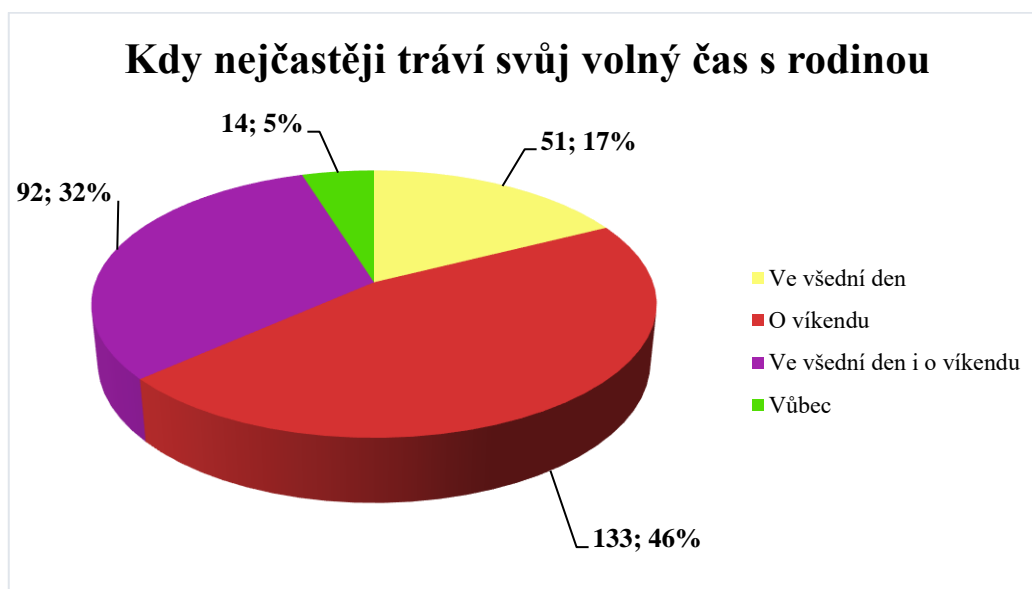
Další otázka zjišťovala, jak často respondenti tráví čas společně s rodinou. Jak znázorňuje graf nejvíce odpovědí získala odpověď každý den a to 93 (32%) celkem. Jako druhou nejčastější odpověď volili respondenti několikrát měsíčně, celkem 54 (19%). Na odpověď 1x – 2x týdně odpovědělo celkem 49 (17%) respondentů. Další možnost, kterou respondenti volili byla odpověď pouze o víkendu, na kterou odpovědělo 46 (16%) respondentů. K této odpovědi, někteří přisouvali, že je to z důvodu pobytu na internátě nebo vysokoškolských kolejí, ale také z pracovního vytížení rodičů. Jako další uváděli respondenti možnost 3x týdně a více. Bylo to celkem 45 (15%) respondentů. Pouze 3 (1%) respondenti odpověděli, že s rodinou čas netráví, což mne příjemně překvapilo, jelikož jsem se domnívala, že respondenti hlavně mladšího věku nebudou mít zájem trávit s rodinou čas.

Graf č. 5 – Zda respondenti tráví s rodinou svůj volný čas

Další otázka v dotazníku zjišťovala, zda respondenti s rodinou tráví svůj volný čas. U téhle otázky jsem byla obzvlášť zvědavá, jak respondenti odpoví. Výsledky mě velice příjemně překvapili, jelikož možnost ano si zvolilo 224 (77%) respondentů, což je opravdu velké množství. Možnost ne zvolilo 66 (23%) respondentů.

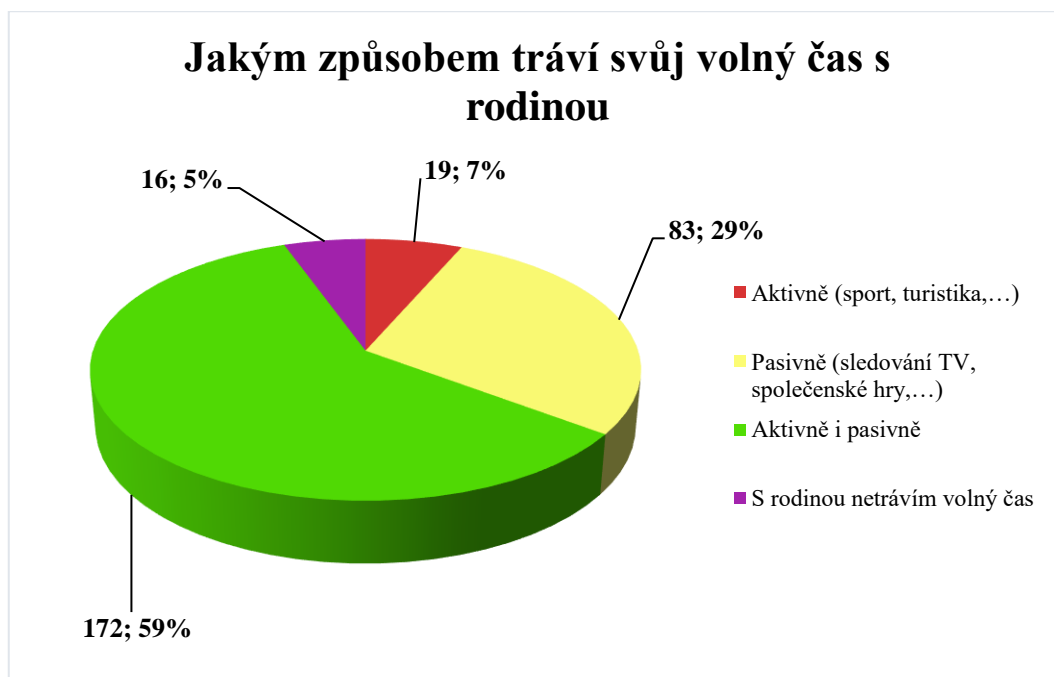
Graf č. 6 – Kdy nejčastěji respondenti tráví svůj volný čas s rodinou

Na otázku číslo 6, která zjišťovala, kdy nejčastěji respondenti tráví svůj volný čas společně s rodinou nejvíce respondentů odpovídalo, že s rodinou tráví volný čas o víkendu. Tuto možnost zvolilo 133 (46%) respondentů. Druhá nejčastější odpověď byla ve všední den i o víkendu, což mě také překvapilo. Bylo to celkem 92 (32%) respondentů. Na možnost

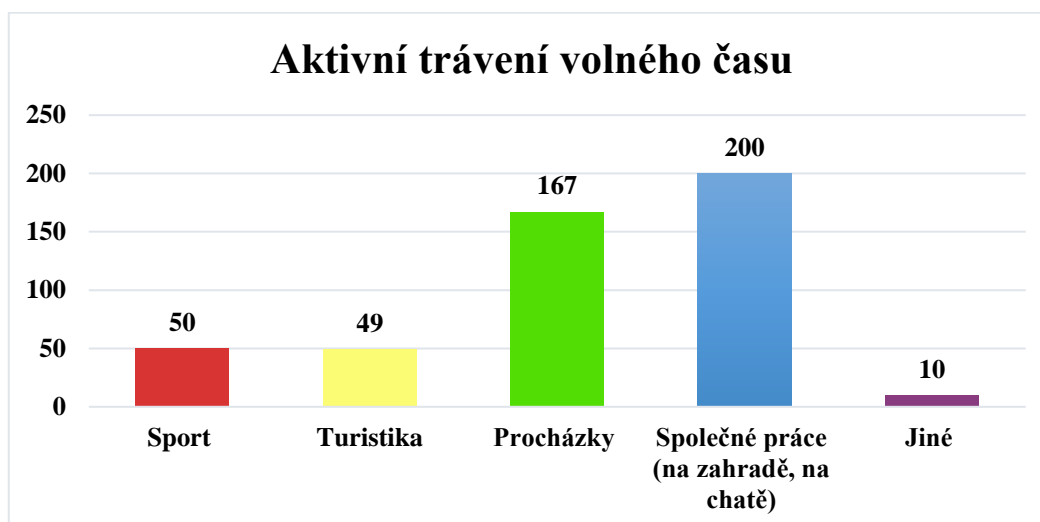
odpovědi ve všední den odpovědělo celkem 51 (17%) respondentů. Nejméně odpovídali na poslední možnost a to, že s rodinou netráví volný čas vůbec. Tuto možnost zvolilo pouze 14 (5%) respondentů.

Graf č. 7 – Jakým způsobem respondenti tráví svůj volný čas společně s rodinou

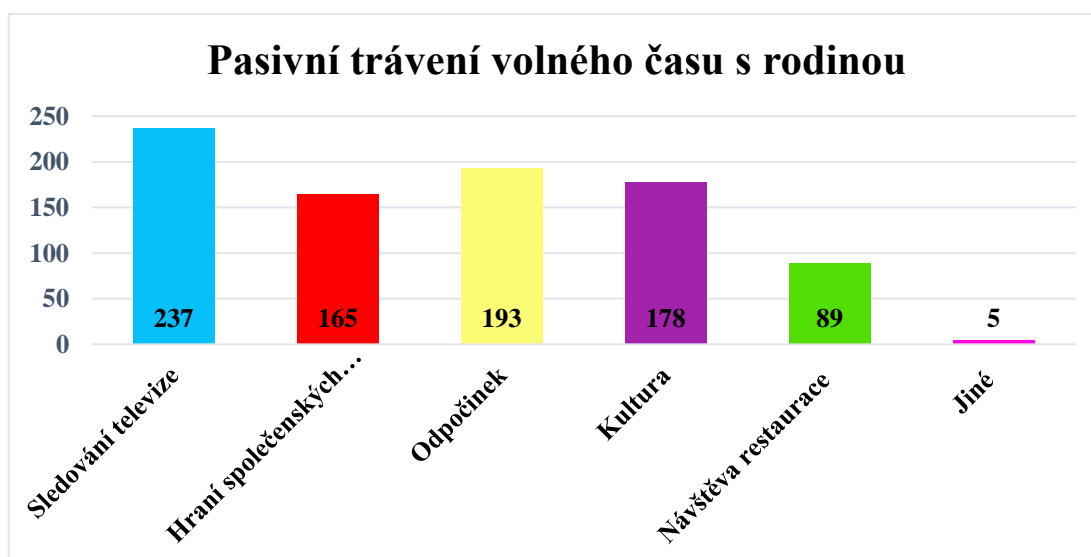
Tento graf znázorňuje otázku, jakým způsobem respondenti tráví svůj volný čas s rodinou. Celkem 172 (59%) respondentů odpovědělo, že aktivně i pasivně. Pouze pasivně trávený volný čas odpovědělo celkem 83 (29%) respondentů a na odpověď pouze aktivně trávený volný čas odpovědělo značně méně respondentů než na předchozí odpověď, tedy pouze 19 (7%) respondentů. Nejméně však odpovídali, že s rodinou svůj volný čas netráví vůbec. Celkem takto odpovědělo pouze 16 (5%) ze všech respondentů.

Graf č. 8 – Aktivní trávení volného času společně s rodinou

Graf číslo 8 zobrazuje odpovědi na možnost aktivního trávení volného času společně s rodinou. U této otázky respondenti mohli vybrat více možností. Nejvíce však odpovídali, jak lze z grafu vyčíst, že aktivně tráví volný čas s rodinou společnými pracemi ať už na zahradě nebo například na chatě. Odpovědělo takto celkem 200 respondentů. Jako další odpověď zvolili procházky, celkem 167 respondentů. 50 respondentů zvolilo odpověď, že aktivně tráví volný čas sportem. 49 respondentů odpovědělo, že tráví volný čas turistikou. Možnost volné odpovědi zvolilo pouze 10 respondentů. Bohužel ani jeden neodpověděl jak.

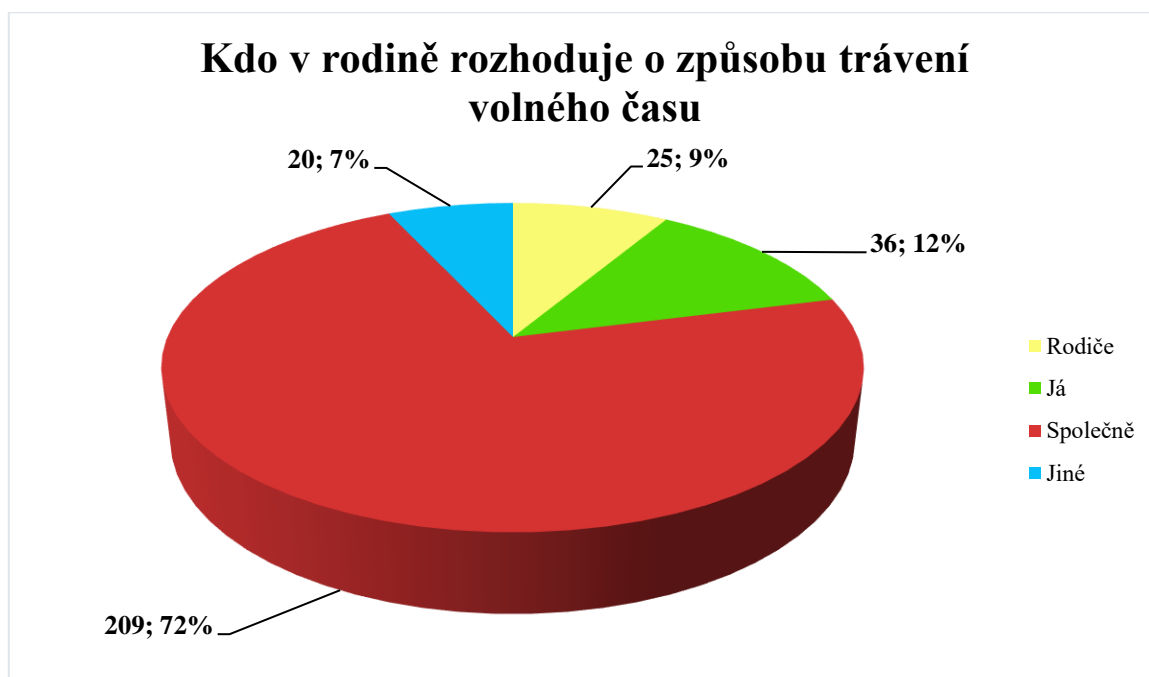
Graf č. 9 – Pasivní trávení volného času společně s rodinou

Na další otázku, zda svůj volný čas tráví s rodinou pasivně, odpovědělo značně více respondentů než na předchozí otázku. Opět měli možnost zvolit více odpovědí. Nejvíce

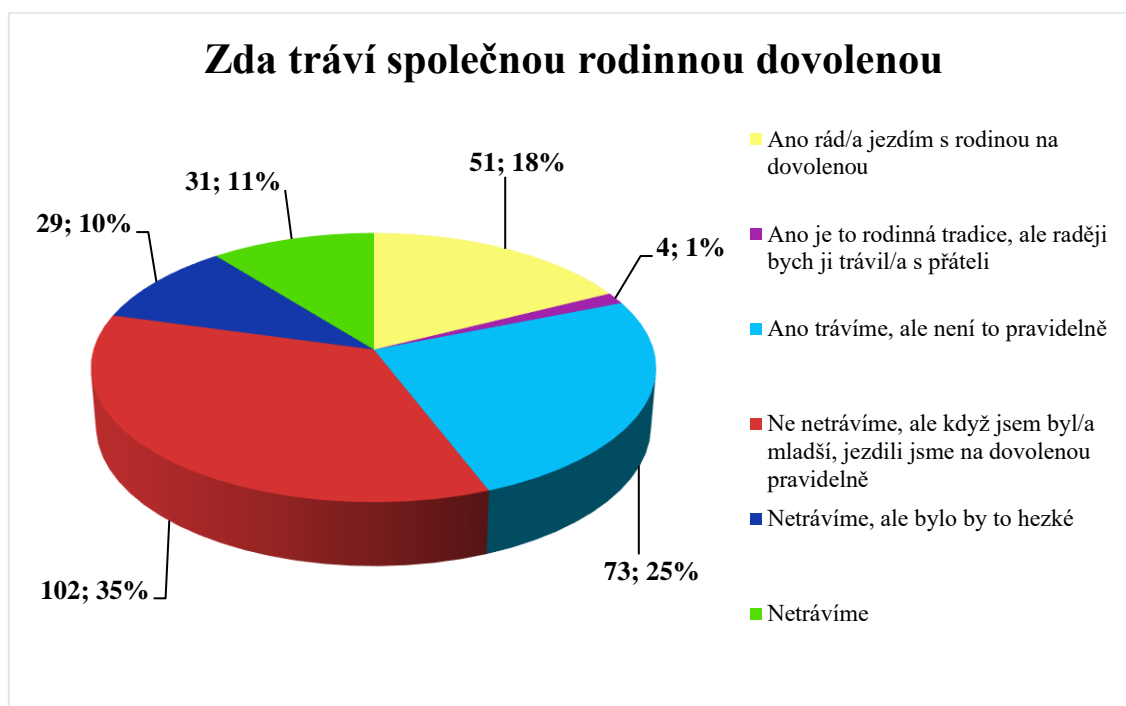
odpovídali na možnost sledování televize, celkem 237 respondentů. Jako další možnost zvolili odpočinek. Takto odpovědělo 193 respondentů. Celkem 178 respondentů zvolilo možnost, že navštěvují společně kina, divadla apod. Na odpověď, že společně hrají nějaké společenské hry odpovědělo 165 respondentů. Jako druhou nejméně zvolenou odpověď respondenti využili návštěvu restaurace. Celkem takto odpovědělo 89 respondentů. Možnost volné odpovědi využilo pouze 5 respondentů. Zde uváděli například povídání si.

Graf č. 10 – Kdo v rodině rozhoduje o způsobu trávení volného času

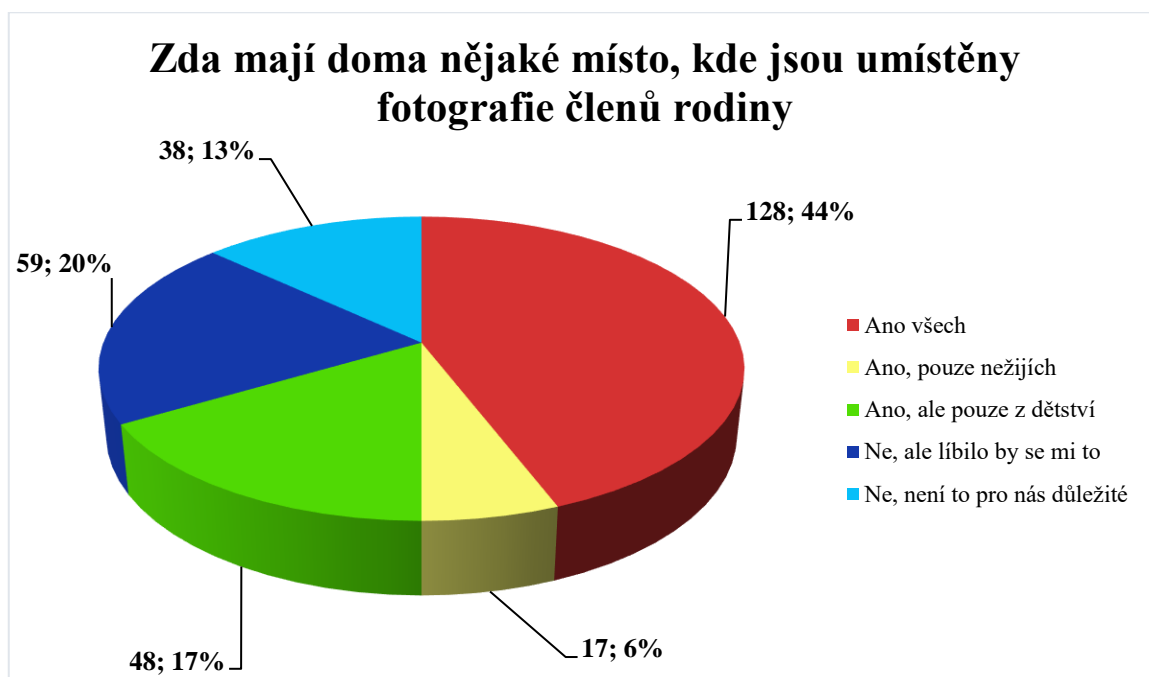
Tento graf znázorňuje výsledky na otázku, kdo v rodině rozhoduje o způsobu trávení společného volného času. Jak lze z grafu vyčíst nejvíce respondentů tedy 209 (72%) odpovědělo, že rozhodují společně s rodiči. Dále 36 (12%) respondentů odpovědělo, že rozhodují právě oni (respondenti), na možnost odpovědi, že rozhodují pouze rodiče odpovědělo 25 (9%) respondentů. Možnost volné odpovědi využilo pouze 20 (7%) respondentů. Ti většinou odpovídali, že záleží na situaci a také na aktivitě, kterou by měli společně provozovat. Někteří také odpověděli, že rozhoduje sourozenec.

Graf č. 11 – Zda respondenti tráví společnou rodinnou dovolenou

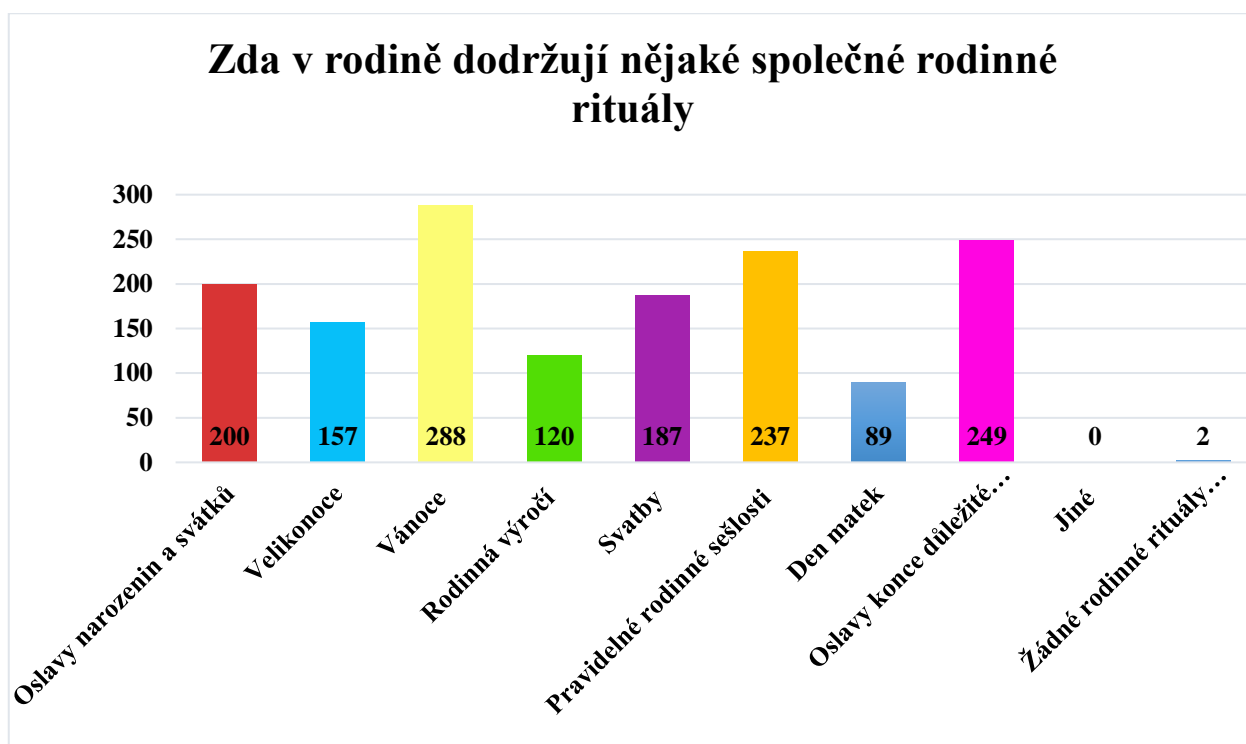
Další otázka zjišťovala, zda respondenti tráví pravidelně společnou rodinnou dovolenou. Z tohoto grafu je patrné, že nejvíce respondentů zvolilo možnost, že s rodinou společnou dovolenou netráví, ale když byli mladší jezdili na dovolenou pravidelně. Takto odpovědělo celkem 102 (35%) respondentů. Jako druhou nejvíce zvolenou odpověď byla ta, že společnou rodinnou dovolenou tráví, ale není to pravidelně. Tuto možnost zvolilo 73 (25%) respondentů. Na možnost odpovědi, že na společnou rodinnou dovolenou jezdí pravidelně a rád/a odpovědělo celkem 51 (18%) respondentů. Celkem 31 (11%) respondentů vybralo možnost, že společnou rodinnou dovolenou netráví, což mne překvapilo, jelikož jsem předpokládala méně odpovědí na tuto otázku. Jako další odpověď volili respondenti možnost, že společnou rodinnou dovolenou netráví, ale že by to bylo hezké. Celkem takto odpovědělo 29 (10%) respondentů. Jako poslední možnost uváděli odpověď, že jezdí na rodinnou dovolenou, protože je to tradice, ale nejraději by ji trávili se svými přáteli. Tuto odpověď zvolili pouze 4 (1%) respondenti.

Graf č. 12 – Zda mají respondenti v domě nějaké místo, kde jsou umístěny fotografie členů rodiny

Tento graf zobrazuje výsledky na otázku, zda mají respondenti doma nějaké místo, kde jsou umístěny fotografie členů rodiny. Nejvíce respondentů odpovědělo, že ano a všech. Takto odpovědělo 128 (44%) respondentů. Jako druhou nejčastější odpověď respondenti zvolili, že doma takové místo nemají, ale líbilo by se jim to, celkem na tuto možnost odpovědělo 59 (20%) respondentů. Celkem 48 (17%) respondentů odpovědělo, že mají umístěné fotografie, ale pouze z dětství. Na odpověď, že ne, protože to není pro ně důležité odpovědělo celkem 38 (13%) respondentů. Nejméně zvolená odpověď byla, že mají umístěné pouze fotografie nežijících. Odpovědělo takto pouhých 17 (6%) respondentů.

Graf č. 13 – Zda respondenti v rodině dodržují nějaké společné rodinné rituály

Tento graf zobrazuje odpovědi na otázku, zda dodržují v rodině nějaké společné rodinné rituály. U této otázky měli možnost volit více odpovědí. Nejvíce respondentů odpovědělo, že společně dodržují Vánoce, celkem 288 respondentů. Druhou možnost volili oslavy konce důležité životní etapy. Takto odpovědělo 249 respondentů. Celkem 237 respondentů volilo, že dodržují pravidelné rodinné sešlosti. Možnost oslav narozenin a svátků zvolilo 200 respondentů, svatby zvolilo celkem 187 respondentů, Velikonoce zvolilo 157 respondentů. Dále 120 respondentů odpovědělo na možnost rodinných výročí a na možnost Den matek odpovědělo 89 respondentů. Na poslední možnost odpovědi a to, že žádné rodinné rituály nedodržují odpověděli pouze 2 respondenti. Možnost volné odpovědi nikdo z respondentů nevyužil.

Graf č. 14 – Jaké společné stolování v rodině dodržují

Z dalšího grafu lze vyčíst, že 102 (35%) respondentů dodržují společné rodinné stolování pouze při obědě o víkendu. Je to z toho důvodu, že mnozí domů k rodině jezdí pouze na víkendy, protože jsou kvůli škole na internátě nebo na kolejích. Celkem 72 (25%) respondentů odpovědělo, že jí každý sám, podle časových možností. To je hlavně z důvodu pracovní vytíženosti rodičů. Na možnost, že dodržují stolování u všech jídel, ale pouze o víkendu odpovědělo celkem 37 (13%) respondentů. 28 (9%) respondentů zvolilo možnost, že dodržují stolování při obědech, na odpověď při večeřích odpovědělo 23 (8%) respondentů. Pouze 15 (5%) respondentů zvolilo možnost, že dodržují stolování při všech jídlech ve všední den i o víkendu. Možnost volné odpovědi, zde využilo 11 (4%) respondentů. Ti nejvíce odpovídali, že je to velmi nepravidelné, ale jsou rádi, když se celá rodina sejde pohromadě. Poslední možnost, kterou mohli respondenti zvolit byly společné snídaně. Tuto odpověď využili pouze 2 (1%) respondenti.

Graf č. 15 – Zda je pro respondenty důležité dodržování rodinných tradic, zvyků a rituálů

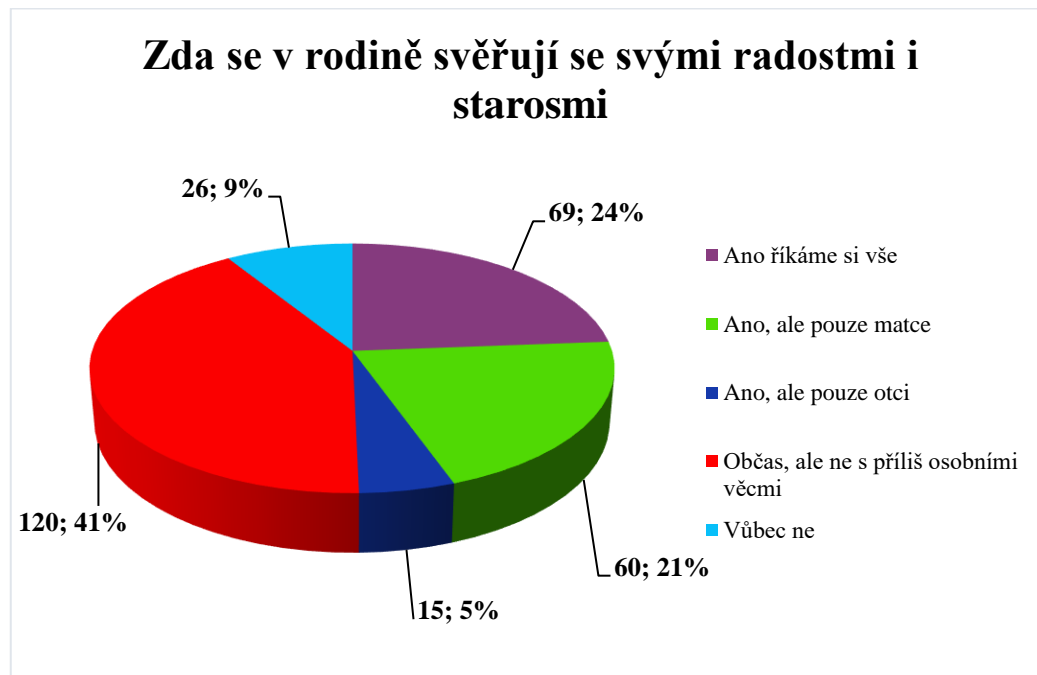
Na otázku, zda je pro respondenty důležité dodržování rodinných tradic, zvyků a rituálů nejvíce odpovědí získala možnost, že ano. Takto odpovědělo celkem 194 (67%) respondentů. Možnost nevím využilo celkem 56 (19%) respondentů. Jako nejméně zvolená odpověď byla, že to pro respondenty důležité není. Takto odpovědělo celkem 40 (14%) respondentů, což se mi zdá celkem hodně.

Graf č. 16 – Zda si v rodině vypráví o prožitém dni

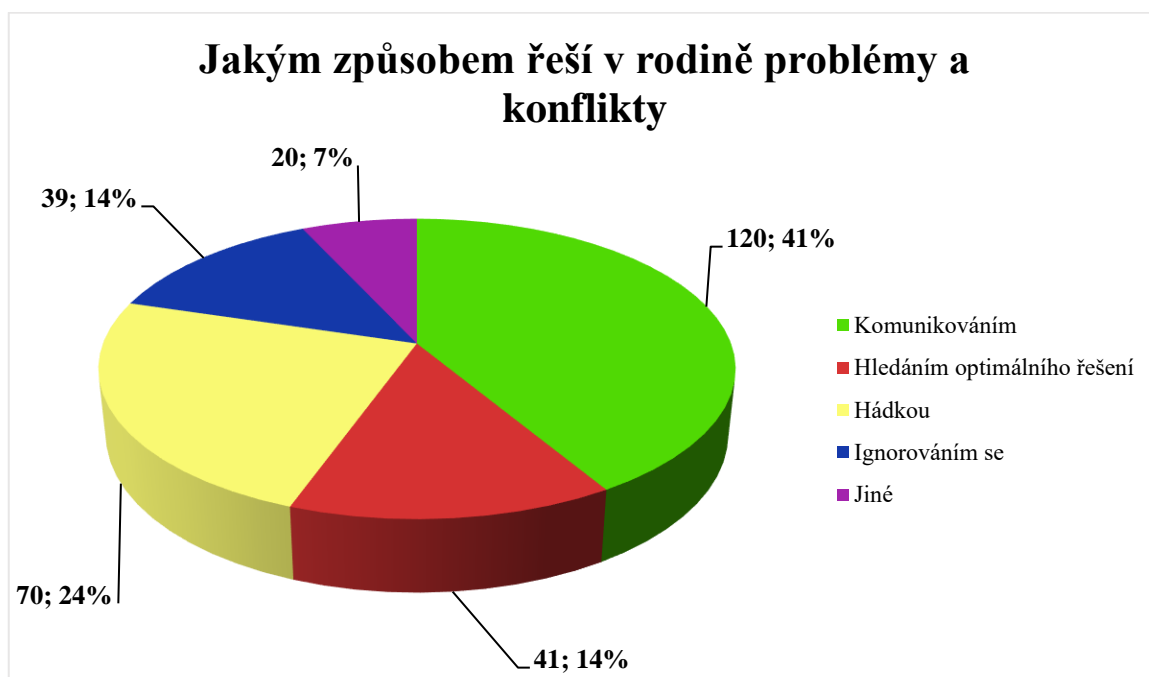
Tento graf znázorňuje odpovědi na otázku, zda si v rodině vypráví o prožitém dni. Zde měli respondenti na výběr pouze ze dvou možností, a to ano a ne. Celkem 227 (78%) respondentů zvolilo první možnost, tedy ano. Možnost ne využilo celkem 63 (22%) respondentů.

Graf č. 17 – Zda se v rodině svěřují se svými radostmi i starostmi

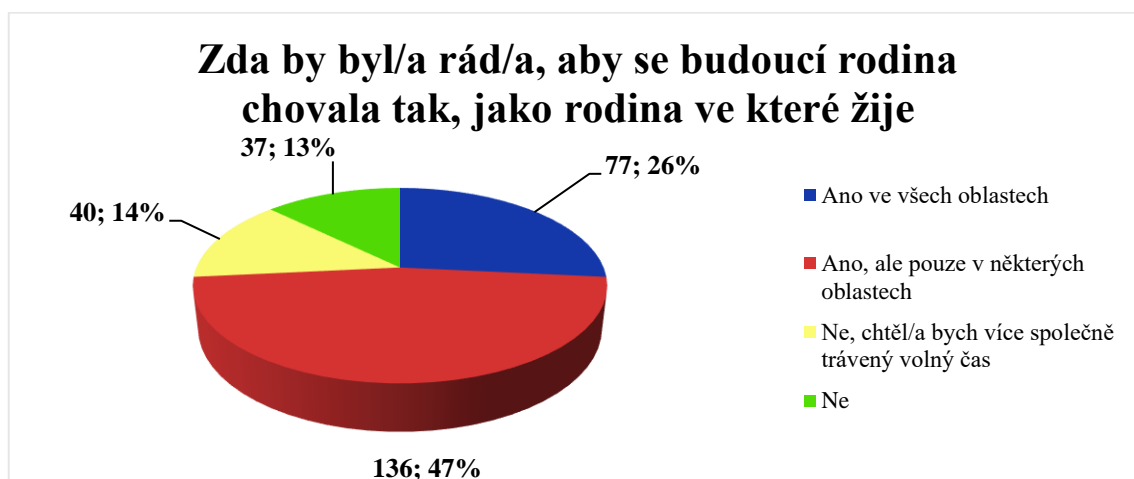
Tento graf znázorňuje odpovědi na otázku, zda se v rodině svěřují se svými radostmi, ale i starostmi. Nejvíce respondentů zvolilo odpověď, že se svěřují pouze občas, a ne s příliš osobními věcmi. Takto odpovědělo celkem 120 (41%) respondentů. Druhá nejčastější odpověď byla, že se svěřují a říkají si vše. Celkem na tuto možnost odpovědělo 69 (24%) respondentů. Tento výsledek pro mne byl překvapující, jelikož jsem předpokládala, že většina mladých lidí se svěřují spíše přátelům než své rodině. Jako další možnost respondenti zvolili, že se svěřují pouze matce. Celkem tuto možnost zvolilo 60 (21%) respondentů. Jako druhou nejméně zvolenou odpovědí byla možnost, že se nesvěřují vůbec. Odpovědělo takto 26 (9%) respondentů. Jako nejméně zvolená odpověď byla u respondentů možnost, že se svěřují pouze otci. Tuto možnost zvolilo celkem 15 (5%) respondentů.

Graf č. 18 – Jakým způsobem v rodině řeší problémy a konflikty

Předposlední graf zobrazuje odpovědi na otázku, jakým způsobem řeší v rodině problémy a konflikty. Nejvíce respondentů odpovědělo, že komunikováním. Celkem 120 (41%) respondentů. Dále volili možnost hádkou. Takto odpovědělo celkem 70 (24%) respondentů. Na možnost hledáním optimálního řešení odpovědělo 41 (14%) respondentů. Celkem 39 (14%) respondentů odpovědělo, že se navzájem ignorují. Volnou možnost odpovědi zvolilo 20 (7%) respondentů. Ti odpovídali například, že záleží na dané situaci a také na důvodu konfliktu. Někteří také odpověděli, že pro klid v rodině se omluví a nechají konflikt raději být.

Graf č. 19 – Zda by byl/a rád/a, aby se budoucí rodina chovala tak, jako rodina, ve které žije

Poslední graf zobrazuje odpovědi na otázku, zda by byli respondenti rádi, aby se jejich budoucí rodina chovala tak, jako rodina, ve které žijí. Zaměřeno to bylo především na trávení volného času, dodržování tradic a zvyků, nebo také komunikace v rodině. Nejvíce respondentů zvolilo druhou možnost, a to, že by chtěli, aby se jejich budoucí rodina chovala stejně, ale pouze v některých oblastech. Takto odpovědělo celkem 136 (47%) respondentů. Jako druhou nejčastější odpověď zvolili respondenti, že by chtěli, a to ve všech oblastech. Tuto možnost zvolilo 77 (26%) respondentů. Celkem 40 (14%) respondentů odpovědělo, že by takovou rodinu v budoucnu nechtěli, z důvodu více společného trávení volného času. Nejméně respondentů odpovědělo na možnost ne. Celkem 37 (13%) respondentů.

4.7 Statistické ověření hypotéz

Pro ověření hypotéz byla použita metoda chí-kvadrát testu nezávislosti v kontingenčních tabulkách. Všechna ověření byla prováděna na hladině významnosti 5 %.

α = hladina významnosti

TK = testové kritérium

KH = kritická hodnota

N_{ij} = zjištěné četnosti (empirické)

$\frac{N_{i+} * N_{+j}}{n}$ = očekávané četnosti (teoretické)

r = řádky

s = sloupce

Hypotéza 1: Muži tráví společný volný čas aktivními činnostmi více než ženy

H_0 – Mezi pohlavím není statisticky významný rozdíl ve způsobu trávení volného času.

H_1 – Mezi pohlavím je statisticky významný rozdíl ve způsobu trávení volného času.

Empirické četnosti					
Pohlaví	Způsob – aktivně	Způsob – pasivně	Způsob – aktivně i pasivně	Způsob – vůbec	Celkem
Žena	12	52	108	2	174
Muž	7	31	64	14	116
Celkem	19	83	172	16	290

Teoretické četnosti				
Pohlaví	Způsob – aktivně	Způsob – pasivně	Způsob – aktivně i pasivně	Způsob – vůbec
Žena	11,4	49,8	103,2	9,6
Muž	7,6	33,2	68,8	6,4

Testové kritérium				
Pohlaví	Způsob – aktivně	Způsob – pasivně	Způsob – aktivně i pasivně	Způsob – vůbec
Žena	0,032	0,097	0,223	6,017
Muž	0,047	0,146	0,335	9,025

$$\alpha = 0,05$$

$$TK = \chi^2 = \sum_{\text{tabulka}} \frac{(\text{emp} - \text{teor})^2}{\text{teor}} = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s \frac{\left(N_{ij} - \frac{N_{i+} \cdot N_{+j}}{n}\right)^2}{\frac{N_{i+} \cdot N_{+j}}{n}} = 15,922$$

$$KH = \chi^2_{1-\alpha}((r-1) \times (s-1)) = 7,81$$

Rozhodovací pravidlo = $TK > KH$.

Hodnota testového kritéria je 15, 922 a kritická hodnota je 7,81. Testové kritérium je vyšší než kritická hodnota a z tohoto důvodu zamítám nulovou hypotézu H_0 a alternativní hypotézu H_1 přijímám. Na základě získaných výsledků nepřijímám hypotézu 1: *Muži tráví společný volný čas aktivními činnostmi více než ženy.*

Hypotéza 2: Ženy se svěřují se svými radostmi i starostmi častěji než muži

H_0 – Mezi pohlavím není statisticky významný rozdíl se svěřováním svých radostí a starostí

H_1 – Mezi pohlavím je statisticky významný rozdíl se svěřováním svých radostí a starostí

Empirické četnosti				
Pohlaví	Svěřují – ano	Svěřují – občas	Svěřují – ne	Celkem
Žena	112	55	7	174
Muž	32	65	19	116
Celkem	144	120	26	290

Teoretické četnosti			
Pohlaví	Svěřují – ano	Svěřují – občas	Svěřují – ne
Žena	86,4	72	15,6
Muž	57,6	48	10,4

Testové kritérium			
Pohlaví	Svěřují – ano	Svěřují – občas	Svěřují – ne
Žena	7,585	4,014	4,741
Muž	11,378	6,021	7,116

$$\alpha = 0,05$$

$$TK = \chi^2 = \sum_{\text{tabulka}} \frac{(\text{emp} - \text{teor})^2}{\text{teor}} = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s \frac{\left(N_{ij} - \frac{N_{i+} \cdot N_{+j}}{n}\right)^2}{\frac{N_{i+} \cdot N_{+j}}{n}} = 40,855$$

$$KH = \chi^2_{1-\alpha}(r-1) \times (s-1) = 5,99$$

Rozhodovací pravidlo = $TK > KH$.

Hodnota testového kritéria je 40,855 a kritická hodnota je 5,99. Testové kritérium je vyšší než kritická hodnota a z tohoto důvodu zamítám nulovou hypotézu H_0 a alternativní hypotézu H_1 přijímám. Na základě získaných výsledků přijímám hypotézu 2: *Ženy se svěřují se svými radostmi i starostmi častěji než muži.*

Hypotéza 3: Rodinné tradice a rituály jsou důležitější více pro muže než pro ženy

H_0 – Mezi pohlavím není statisticky významný rozdíl v důležitosti dodržování rodinných rituálů a zvyků.

H_1 – Mezi pohlavím je statisticky významný rozdíl v důležitosti dodržování rodinných tradic a zvyků.

Empirické četnosti				
Pohlaví	Důležité – ano	Důležité – ne	Důležité – nevím	Celkem
Žena	120	22	32	174
Muž	74	18	24	116
Celkem	194	40	56	290

Teoretické četnosti			
Pohlaví	Důležité – ano	Důležité – ne	Důležité – nevím
Žena	116,40	24	33,6
Muž	77,60	16	22,4

Testové kritérium			
Pohlaví	Důležité – ano	Důležité – ne	Důležité – nevím
Žena	0,111	0,167	0,077
Muž	0,167	0,250	0,114

$$\alpha = 0,05$$

$$TK = \chi^2 = \sum_{\text{tabulka}} \frac{(\text{emp} - \text{teor})^2}{\text{teor}} = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s \frac{\left(N_{ij} - \frac{N_{i+} * N_{+j}}{n}\right)^2}{\frac{N_{i+} * N_{+j}}{n}} = 0,886$$

$$KH = \chi^2_{1-\alpha}((r-1) \times (s-1)) = 5,99$$

Rozhodovací pravidlo = $TK < KH$.

Hodnota testového kritéria je 0,886 a kritická hodnota je 5,99. Testové kritérium je nižší než kritická hodnota a z tohoto důvodu přijímám nulovou hypotézu H_0 a alternativní hypotézu H_1 zamítám. Na základě získaných výsledků nepřijímám hypotézu 3: *Rodinné tradice a rituály jsou důležitější více pro muže než pro ženy.*

Hypotéza 4: Ženy si častěji se svou rodinou vypráví o prožitém dni než muži

H_0 – Mezi pohlavím není statisticky významný rozdíl ve vyprávění si o prožitém dni.

H_1 – Mezi pohlavím je statisticky významný rozdíl ve vyprávění si o prožitém dni.

Empirické četnosti			
Pohlaví	Vypráví – ano	Vypráví – ne	Celkem
Žena	156	18	174
Muž	71	45	116
Celkem	227	63	290

Teoretické četnosti		
Pohlaví	Vypráví – ano	Vypráví – ne
Žena	136,2	37,8
Muž	90,8	25,2

Testové kritérium		
Pohlaví	Vypráví – ano	Vypráví – ne
Žena	2,878	10,371
Muž	4,318	15,557

$$\alpha = 0,05$$

$$TK = \chi^2 = \sum_{\text{tabulka}} \frac{(\text{emp} - \text{teor})^2}{\text{teor}} = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s \frac{\left(N_{ij} - \frac{N_{i+} * N_{+j}}{n}\right)^2}{\frac{N_{i+} * N_{+j}}{n}} = 33,124$$

$$KH = \chi^2_{1-\alpha}((r-1) \times (s-1)) = 3,84$$

Rozhodovací pravidlo = $TK > KH$.

Hodnota testového kritéria je 33,124 a kritická hodnota je 3,84. Testové kritérium je vyšší než kritická hodnota a z tohoto důvodu zamítám nulovou hypotézu H_0 a alternativní hypotézu H_1 přijímám. Na základě získaných výsledků přijímám hypotézu 4: *Ženy si častěji se svou rodinou vypráví o prožitém dni než muži.*

4.8 Závěr výzkumu

Praktická část bakalářské práce byla vypracována formou kvantitativního výzkumu. Hlavním výzkumným cílem bylo zjistit, jaký je rodinný život z pohledu mladé generace. Rozdáno bylo celkem 320 dotazníků z nichž se mi vrátilo 290 vyplněných dotazníků, návratnost tedy činí 90 %. Na dotazník odpovědělo 174 žen a 116 mužů. Jednalo se především o respondenty ve věku od 14 let do 25 let. Pozitivně se pro mě jevily odpovědi, kde respondenti odpovídali, že s rodinou tráví svůj volný čas každý den. Celkem takto odpovědělo 93 (32 %) respondentů.

Na začátku výzkumu jsem zvolila čtyři hypotézy, které jsem po shromáždění dat z dotazníku vyhodnotila pomocí kontingenčních tabulek. Došlo k vyvrácení dvou hypotéz a to 1 a 3. Hypotéza 1 - Muži tráví společný volný čas aktivními činnostmi více než ženy. Zjistila jsem, že na způsob trávení volného času aktivními nebo pasivními činnostmi nemá pohlaví žádný vliv. Vycházela jsem zde především ze stereotypu, že muži jsou více aktivnější v pohybových činnostech, jako je například sport. Hypotéza 3 – Rodinné tradice a rituály jsou důležitější více pro muže než pro ženy. Tuto hypotézu jsem zvolila z toho důvodu, jelikož jsem se domnívala, že muži budou při dodržování rodinných tradic a rituálů striktnější.

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jaký je rodinný život z pohledu mladé generace. Celkem 136 respondentů odpovědělo, že žijí ve společné domácnosti s rodiči, což je pro mě velice překvapivé, ale zároveň tento výsledek hodnotím kladně. Otázku, zda respondenti s rodinou tráví svůj volný čas taktéž hodnotím velmi kladně, jelikož celkem 224 (77 %) respondentů odpovědělo, že ano. Na výsledek u této otázky, jsem byla velmi zvědavá a musím konstatovat, že mě překvapil.

Dále jsem měla zjistit, zda rodiny dodržují společné tradice, zvyky a rituály. Pro zjištění sloužila otázka, zda dodržují nějaké rodinné tradice, zvyky a rituály. Zde respondenti mohli zvolit více možností. Převážná většina odpovídala, že dodržují Vánoce, oslavy narozenin a svátků a oslavy konce důležité životní etapy. Možnost volné odpovědi nikdo nevyužil a pouze 2 respondenti odpověděli, že žádné rodinné rituály nedodržují. K tomuto bodu sloužila ještě otázka, zda je pro respondenty vůbec důležité dodržování rodinných tradic, zvyků a rituálů. Na možnost ano, odpověděla většina a to 194 (67 %). Toto číslo vypovídá o tom, že je pro respondenty důležité dodržování těchto rituálů, jelikož alespoň při nich si rodina najde na sebe nějaký čas.

Celý výzkum hodnotím velmi kladně, jelikož hlavní cíl, který jsem si na začátku celé práce zvolila, jsem zjistila. Některé výsledky pro mne byli překvapivé z pozitivního hlediska a

některé i z hlediska negativního. Dozvěděla jsem se především to, že současná mladá generace nějakým způsobem společný rodinný život vyhledává. Ať už se jedná o společně trávený volný čas, rodinné dovolené nebo rodinné tradice a zvyklosti, jsou rádi za každou společně strávenou chvíli. Co mne opravdu příjemně překvapilo, byly odpovědi na poslední otázku v dotazníku, kde jsem se respondentů ptala, zda by chtěli, aby jejich budoucí rodina se chovala stejně jako rodina, ve které žijí. Opravdu jsem nečekala tolik kladných odpovědí. Je zajímavé zjistit, že i přes občasné neshody, které má každá rodina si respondenti přejí mít svou budoucí rodinu stejnou.

Závěr

Předložená bakalářská práce s názvem „*Rodinný život ve 21. století*“ je zaměřena především na současný rodinný život z pohledu mladé generace. Hlavním přínosem práce bylo seznámení se s problematikou a zmapování situace u současné mladé generace. Především jsem se zaměřila na zkoumání společného trávení volného času rodin a také zda je to pro mladou generaci důležité. Jelikož je rodina něco jako stavební kámen celé společnosti, nemělo by se na rodinu zapomínat a věnovat jí dostatek energie. Pokud se rodina zanedbává nastává rozpad rodiny, který má vliv na budoucí život všech členů. Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, a to teoretické a praktické.

Teoretická část práce je rozdělena do tří hlavních kapitol, kde v první kapitole je přehled o tom, co je vlastně rodina, jaké má funkce, rozebrány jsou i některé výchovné styly a v neposlední řadě emoční vztahy v rodině. Druhá kapitola je zaměřena na problematiku volného času, volnočasových aktivit a také na rodinné tradice a rituály. Poslední kapitola pojednává o změnách v současných rodinách. Tyto poznatky byly získány z dostupné literatury. Musím říci, že literatura celkově o rodině je velmi dobře zpracována a zabývá se tím spousta autorů, proto její dostupnost je snadná. Ovšem literatura, která se zabývá rodinnými tradicemi a rituály, už tak dostupná není. Převážné množství publikací o této problematice je poněkud staršího data a nové poznatky zde chybí. Myslím si, že by bylo určitě zajímavé toto téma obohatit o nové a aktuální poznatky. Co se týká literatury o volném čase, tu musím hodnotit kladně, jelikož je jí opravdu mnoho a je zde na výběr z různých úhlů pohledů, jak toto téma zpracovat.

Praktická část byla provedena kvantitativním výzkumem, za využití dotazníkového šetření. Nástrojem tedy byl dotazník vlastní konstrukce. Dotazníky byly rozdávány respondentům ve věku od 14 let do 25 let, a to z toho důvodu, že jsem chtěla zjistit, jaký názor zastává mladá generace na rodinný život, trávení společného volného času a také na dodržování rodinných rituálů.

Výzkum ukázal, že převážná většina s rodinou nějaký ten volný čas tráví a že je to pro ně důležité. Což hodnotím velmi kladně, jelikož čas je pro všechny vzácný a je jen na každém jedinci, jak svůj volný čas využije. Myslím si, že pro každou rodinu je velmi důležité najít si alespoň chvíli na sebe a povídat si, nebo využít nějaké aktivní činnosti. Bohužel v současné

době je většina rodin zaneprázdněna prací nebo školou a čas společně netráví. Což podle mého názoru, také přispívá k rozpadům některých rodin.

Součástí práce je již zmiňovaný dotazník v přílohách, který mi umožnil dozvědět se spoustu zajímavých informací. Jsem ráda, že jsem mohla toto téma zpracovat a získat tak nové poznatky, které se této problematice týkají a také je předat dál. Na závěr bych chtěla říci, že rodina by měla být na prvním místě ve všech oblastech a neměla by se podceňovat. Proto si myslím, že udržování dobrých rodinných vztahů je velmi důležité, ale často se na to zapomíná.

Seznam literatury

BENDL, Stanislav. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4248-9.

ČÁP, Jan. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Praha: Institut sociálních vztahů, 1996. ISBN 80-85866-15-3.

ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.

ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-273-7.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

GILLERNOVÁ, Ilona, Vladimír KEBZA a Milan RYMEŠ. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2798-1.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Třetí, aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0873-0.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogika volného času*. 2., přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-471-6.

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1168-3.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

JÁRA, M., Co v dnešní době znamená rodina, *Psychologie dnes*, čís. 12, roč. 13, prosinec 2007, Portál, ISSN 1212-9607

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

KROPÁČKOVÁ, Jana a Jana UHLÍŘOVÁ, ed. *Dítě předškolního věku dříve a dnes: Dítě předškolního věku dnes a dříve*. V Praze: UK PedF, 2008. ISBN 978-80-7290-377-1.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-19-9.

NĚMEC, J. a kol. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-250-8.

Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.

Přílohy

Příloha 1: Dotazník

Dotazník

Dobrý den,

Jsem studentkou 3. ročníku oboru Humanitní studia Univerzity Pardubice. Moje práce se zabývá současnou rodinou a společným rodinným životem. Výsledky budou součástí výzkumu mé závěrečné práce. Prosím Vás, tedy o anonymní vyplnění dotazníku, který Vám nezabere více jak deset minut vašeho času. Předem Vám moc děkuji za vyplnění.

Zvolenou odpověď prosím zakroužkujte nebo v místech tečkovaných čar (.....) můžete doplnit svou odpověď.

Kvačková Aneta

1. Pohlaví: a) žena b) muž
2. Věk:
3. S kým žijete ve společné domácnosti?
 - a) S rodiči
 - b) S prarodiči
 - c) S matkou/ s otcem
 - d) S přáteli
 - e) Sám
 - f) Jiné
4. Jak často trávíte čas s rodinou?
 - a) TKaždý den
 - b) 3x týdně a více
 - c) 1x – 2x týdně
 - d) Několikrát měsíčně
 - e) Pouze o víkendu
 - f) S rodinou čas netrávím
5. Trávíte svůj volný čas s rodinou?
 - a) Ano
 - b) Ne
6. Kdy nejčastěji trávíte s rodinou svůj volný čas?

- a) Ve všední den
 - b) O víkendech
 - c) Ve všední den i o víkendu
 - d) Vůbec
7. Jak trávíte volný čas společně s rodinou?
- a) Aktivně (sport, turistika,...)
 - b) Pasivně (sledování TV, společenské hry,...)
 - c) Aktivně i pasivně
 - d) S rodinou netrávím volný čas
8. Nejčastěji trávím svůj volný čas s rodinou aktivně těmito způsoby? (odpovězte pouze pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a A nebo C, také můžete zvolit více možností)
- a) Sport
 - b) Turistika
 - c) Procházky
 - d) Společné práce (na chatě, na zahradě)
 - e) Jiné
-
-
9. Nejčastěji trávím svůj volný s rodinou pasivně těmito aktivitami? (odpovězte pouze, pokud jste na otázku 7 odpověděl/a B nebo C, také můžete zvolit více možností)
- a) Sledování televize
 - b) Hraní společenských her
 - c) Odpočinek
 - d) Kultura (návštěva kina, divadla,...)
 - e) Návštěva restaurace
 - f) Jiné
-
-
10. Kdo v rodině rozhoduje o způsobu trávení společného volného času?
- a) Rodiče
 - b) Já
 - c) Společně

d) Jiné

.....
.....

11. Trávíte pravidelně společnou rodinnou dovolenou?

- a) Ano, rád/a jezdím s rodinou na dovolenou
- b) Ano je to rodinná tradice, ale raději bych ji trávil/a s přáteli
- c) Ano trávíme, ale není to pravidelně
- d) Ne netrávíme, ale když jsem byl/a mladší, jezdili jsme na dovolenou pravidelně
- e) Netrávíme, ale bylo by to hezké
- f) Netrávíme

12. Máte doma nějaké místo, kde jsou umístěny fotografie členů rodiny?

- a) Ano všech
- b) Ano, pouze nežijících
- c) Ano, ale pouze z dětství
- d) Ne, ale líbilo by se mi to
- e) Ne, není to pro nás důležité

13. Dodržujete v rodině nějaké společné rodinné rituály? (můžete zvolit více možností)

- a) Oslavy narozenin a svátků (vyplňte i v případě, že slavíte pouze jednu událost)
- b) Velikonoce
- c) Vánoce
- d) Rodinná výročí
- e) Svatby
- f) Pravidelné rodinné sešlosti
- g) Den matek
- h) Oslavy konce důležité životní etapy (ukončení studia, zasnuby, změna zaměstnání apod.)
- i) Jiné

.....
.....

j) Žádné rodinné rituály nedodržujeme

14. Jaké společné stolování dodržujete?

- a) Snídaně
- b) Obědy
- c) Večeře

- d) Všechna jídla (ve všední den i o víkendu)
 - e) Pouze oběd o víkendu
 - f) Všechna jídla, ale pouze o víkendu
 - g) Jíme každý sám podle časových možností
 - h) Jiné.....
-

15. Je pro vás důležité dodržování rodinných tradic, rituálů a zvyků?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

16. Vyprávíte si v rodině o prožitém dni? (co se vám stalo během dne a jak se máte)

- a) Ano
- b) Ne

17. Svěřujete se v rodině se svými radostmi i starostmi?

- a) Ano říkáme si vše
- b) Ano, ale pouze matce
- c) Ano, ale pouze otci
- d) Občas, ale ne s příliš osobními věcmi
- e) Vůbec ne

18. Jakým způsobem řešíte v rodině problémy a konflikty?

- a) Komunikováním
- b) Hledáním optimálního řešení
- c) Hádkou
- d) Ignorováním se
- e) Jiné

.....

.....

19. Byl/a byste rád/a, kdyby vaše budoucí rodina se chovala tak, jako rodina, ve které žijete?

(trávení volného času, dodržování tradic, rituálů a zvyků, komunikace)

- a) Ano ve všech oblastech
- b) Ano, ale pouze v některých oblastech
- c) Ne chtěl/a bych více společně trávený volný čas
- d) Ne